

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, СУСПІЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ТА РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Н. Ф. Ржевська

« ____ » _____ 20 __ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

**ТЕМА: «КІПРСЬКИЙ КОНФЛІКТ У КОНТЕКСТІ КІПРСЬКО-
ТУРЕЦЬКИХ ВІДНОСИН»**

Виконавець: студент 408 групи, Підлипний Олександр Олександрович

Керівник: доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій Троян Сергій Станіславович.

Нормоконтролер

_____

(підпис)

_____

(П.І.Б.)

КИЇВ 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. КОНФЛІКТОГЕННИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ.....	6
1.1. Характер і особливості міжнародних конфліктів в сучасному світі.....	6
1.2. Міжнародні організації у подоланнях конфліктів.....	8
РОЗДІЛ 2. КІПРСЬКА ПРОБЛЕМА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	20
2.1 Передумови протистояння на Кіпрі.....	20
2.2. Вплив питання Кіпру на відносини між Туреччиною та ООН.....	23
2.3. Вплив питання Кіпру на відносини між Туреччиною та Європейським Союзом.....	27
2.4. Вплив питання Кіпру на відносини між Туреччиною та Грецією.....	32
2.5. Миротворча діяльність ООН на Кіпрі.....	34
2.6. Кіпрське питання у міжнародно-правовому вимірі.....	37
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ КІПРСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ В КОНТЕКСТІ КІПРСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ВІДНОСИН.....	42
3.1. Найважливіші питання для вирішення кризи на Кіпрі.....	42
3.2. Шляхи вирішення Кіпрського конфлікту.....	50
ВИСНОВОКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	58

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ООН – Організація Об'єднаних Націй;

СОТ – Світова Організація Торгівлі;

ЄС – Європейський Союз;

НАТО – Організація Північноатлантичного Договору;

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку;

США – Сполучені Штати Америки;

МС – Міжнародний Суд;

UNFICYP - Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі;

ЕОКА- підпільна організація греків-кіпріотів.

ВСТУП

Завершення епохи Холодної війни наприкінці ХХ ст. створило умови і перспективи для розв'язання або хоча б пом'якшення дестабілізуючої ролі міжнародних конфліктів. Швидкий поступ інтеграційних і глобалізаційних процесів на ґрунті деідеологізації та співробітництва на міжнародній арені створювали перспективу створення сприятливого безпекового середовища. Проте не тільки далеко не всі конфліктні ситуації відійшли на другий план, а почасти до них додалася й низка нових протиріч і суперечностей.

Актуальність дослідження полягає в тому, що сучасна система міжнародних відносин зберігає значні ризики, пов'язані з наявністю в ній конфліктогенного потенціалу. Біфуркаційні точки стосуються насамперед відносин між провідними державами світу, але й проявляються в інших форматах. Одним із таких аспектів є різного роду регіональні конфлікти, зумовлені внутрішньою та зовнішньою політикою сусідніх держав у переплетенні з складними і суперечливими сторонами історичного розвитку окремих територій. Прикладом може слугувати Кіпрський конфлікт, у якому знайшли вираження історичні, політичні, етнорелігійні, міжнародні виміри протистояння різних спільнот і держав.

Метою даної роботи є вивчення змісту, характеру, особливостей Кіпрського конфлікту в контексті відносин між Кіпром і Туреччиною.

Завданнями цієї роботи є:

- 1) Визначити конфліктогенний потенціал сучасного світопорядку;
- 2) Дослідити роль міжнародних організацій в вирішенні конфлікту;
- 3) Дослідити Кіпрську проблему в сучасних міжнародних відносинах;
- 4) Проаналізувати проблеми і перспективи вирішення кіпрської проблеми в контексті кіпрсько-турецьких відносин.

Об'єктом дослідження виступає Кіпр і його зовнішня політика у сучасній системі міжнародних відносин.

Предметом дослідження є генеза, особливості трансформації та перспектива Кіпрського конфлікту в форматі кіпрсько-турецьких відносин.

Методологічні основи роботи ґрунтуються на принципах науковості, системності, історизму, діалектики, поліфакторності. В якості основних методів дослідження використано методи системного аналізу, структурно-функціонального аналізу, компаративістики, прогнозування.

Практичне значення роботи. Отримані результати можна використовувати як практичні рекомендації для діяльності профільних відомств, що надасть можливість детальніше вивчити проблеми острова, та подивитися на шляхи їх вирішення. Матеріали даного дослідження можна застосовувати аналітичним центрам при побудові плану рекомендацій щодо наступних переговорів між ворогуючими сторонами на Кіпрі.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. КОНФЛІКТОГЕННИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОГО СВІТОПОРЯДКУ

1.1. Характер і особливості конфліктів в сучасному світі

На сьогоднішній день вивчення конфліктів є як ніколи актуальним, в зв'язку нарощування напруженості в сучасному світі. Який ми б не розглядали історичний період міжнародних відносин конфлікти були закономірним явищем в міжнародній системі.

В даний момент часу прийнято говорити про «конфлікти нового покоління» в рамках міжнародних відносин. Відрізняються вони особливо важкою структурою, великою кількістю учасників і цілей, а також їх масштабністю.

Під терміном конфлікт в сучасній науці розуміється зіткнення неспівпадаючих цілей, іноді інтересів які суперечать один одному, дій чи поглядів окремих особистостей, політичних акторів, суспільних організацій, соціально-політичних і соціально-економічних систем. В залежності від сфери наукового пізнання поняття конфлікту може мати різні трактування.

Про роль соціальних конфліктів в житті суспільства та держави говорив Макіавеллі в своїй праці «Володар». Він трактував конфлікт як універсальний признак суспільства, пояснюючи це природною вадю людей. Томас Гоббс наряду зі своєю концепцією війни «всіх проти всіх» говорив про притаманність людині відчуття конкурентності, як мінімум, рівності з іншими людьми як про головну причину конфліктів.

Конфлікт в міжнародних відносинах являє собою безпосереднє чи опосередковане зіткнення інтересів двох або декількох держав, груп держав, народів, політичних рухів на основі наявних між ними об'єктивних та суб'єктивних протиріччя. Ці протиріччя можуть бути територіальними, національними, релігійними, економічними, військово-стратегічними, науково-технічними тощо,.

На сьогоднішній день зберігається високий рівень конфліктної напруги в системі міжнародних відносин, але міняється характер конфліктів. «Класичні» війни і конфлікти витісняються новими, так званими «конфліктами нового покоління». Кількість невоєнних конфліктів збільшилася, з'явилися нові учасники, розширився спектр витоків та загроз міжнародній безпеці і стабільності, конфлікти внутрішньодержавні спровоковані сепаратними хвилями, крайніх форм націоналізму і релігійного фундаменталізму, а також нові загрози, які беруть початок від транснаціонального тероризму і міжнародної організованої злочинності виходять на перший план [1].

Одним із пріоритетів розвинутих держав на сьогодні являється ціль вирішення і запобігання конфліктів.

Також змінилися способи вирішення конфліктів. Перший - військова частина передбачає примус до миру, військові дії з придушення і запобігання військових зіткнень, злочинів проти людяності, підтримання миру, роззброєння протиборчих сторін і контроль над поставками зброї, переслідування та покарання військових злочинців.

А не військова частина включає в себе вирішення спірних проблем через міжнародний арбітраж і суди, адміністрацію територій, окупованих військами, діючими за мандатом ООН, поставки гуманітарної допомоги та її розподіл, дії збройних сил ООН.

Сьогодні за володіння прерогативою в управлінні конфліктами активно бореться США. Одна із запропонованих ними сучасних механізмів управління конфліктами - «гуманітарна інтервенція». Одним з найяскравіших прикладів «гуманітарної інтервенції» з боку Сполучених Штатів є вторгнення в Лівію, коли під приводом захисту мирного населення від уряду Каддафі М. сталося введення військ і повалення законного уряду. Насправді, у країн коаліції, зокрема у США, була тільки одна мета - привести до влади в Лівії лояльних до них уряд [3].

1.2. Міжнародні організації у подоланні конфліктів

Створення міжнародних організацій (МО), безперечно, призвело до значних змін як у міжнародному, так і в національному вимірі вирішення конфліктів. Незважаючи на те, що МО виконують різноманітні ролі, ряд організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй або Африканський Союз, були розроблені для пом'якшення суперечок внутрішньо та між країнами. Ці організації працюють на основі міжнародного права та універсальних принципів, таких як мир та співпраця, і працюють задля їх сприяння. Тому навіть внутрішні конфлікти рідко залишаються внутрішніми справами держав і часто є причиною втручання міжнародних або, щонайменше, регіональних суб'єктів. Крім того, країни та уряди потрапляють під мікроскоп, за допомогою якого часто оцінюється поведінка держав, особливо в тому, як вони поважають і захищають права людини та міжнародне право. Тим не менше, насильство, зловживання та порушення міжнародного права є частиною реальності, яка ще не змінена. Багато хто стверджує, що міжнародна система не досягла ідеалістичної картини, «намальованої» Вільсоном В. в 1918 році, можливо тому, що засоби та механізми, що застосовуються міжнародними організаціями, досі не є повністю ефективними. Визначаючи міжнародну організацію (МО), важливо розглядати її як інституціоналізовану домовленість між членами міжнародної системи для вирішення завдань, що впливали із системних умов. Тому організація відображає атрибути, прагнення та занепокоєння своїх членів [33]. Таке визначення окреслює основну передумову міжнародних організацій, а саме те, що саме держави-члени надають організації суверенітет і владу, а також розробляють цілі та ролі. Виходячи з такої передумови, можна стверджувати, що якість та ефективність міжнародної організації є відображенням якості та ефективності співпраці між її державами-членами. Більше того, ефективність МО також вбачається в якості самої угоди та в тому, чи включає вона ефективні засоби для виконання конкретної місії, яку організація має виконати.

Для подальшої оцінки ефективності міжнародної організації важливим є її ступінь незалежності та централізації. МО забезпечують централізацію колективної діяльності, ефективно відображаючи інтереси держав-членів і дозволяючи їх виражати та захищати [33]. Справді, чим вищий ступінь централізації, тим краща підтримка взаємодії з державою, що надається МО. Це відбувається тому, що такі організації є, немов, нейтральними форумами для ведення переговорів, створення політичних коаліцій та дотримання міжнародних норм, де різниці у владі усуваються, а держави можуть взаємодіяти таким чином, щоб захистити їх інтереси. Завдяки високому рівню централізації така оперативна діяльність, як об'єднання повноважень та ресурсів, спільне виробництво та розробка та координація норм, може здійснюватися ефективно завдяки ієрархічній структурі більшості міжнародних організацій, в яких держави-члени контролюють одна одну і співпрацюють через створення угод. Обговорюючи, чи ефективні операції з внутрішньої взаємодії, є актуальним врахувати, що такі функції часто ігноруються через відсутність повного збору законів та єдиного трибуналу з вирішення суперечок, який має міжнародну юрисдикцію. Тому часто важко регулювати поведінку держав та врахування інтересів інших держав, оскільки їх ігнорування міжнародного права часто залишається безкарним [15]. Міжнародні організації також користуються певною незалежністю, отже, автономією в певних сферах прийняття рішень, які часто дуже обмежені. Високий ступінь незалежності може мати позитивний вплив на пряму взаємодію держави та управління основними операціями. У першому випадку більша незалежність часто призводить до більш мотивованого міждержавного співробітництва, посилення впливу МО на переговори щодо міжнародного порядку денного, а також на виконання норм та державного моніторингу та дотримання міжнародного права. В останньому випадку незалежність може призвести до позитивного відмивання, наприклад, дозволити державі підтримати зменшення конфліктів у миротворчій місії ООН, не втягуючись у сам регіональний конфлікт, а також надати МО ролі нейтрального довіреного

особи у нагляді за конфліктами та припиненні пожежі, нейтральний постачальник інформації, арбітр та посередник [15]. Однак незалежність не завжди зберігається в такій високій мірі МО, оскільки примусове забезпечення залишається децентралізованим та юридично обов'язковим рішенням, яке вони приймають, часто викликає критику щодо їх законності. Наприклад, як зазначає Лоуренс [15], "Організації Об'єднаних Націй наказано зберігати мир, але її солдатам заборонено стріляти зі зброї", що не означає, що ООН повинна мати авторитарне ставлення до її миротворчих місій, але для досягнення ефективності у міжнародних організаціях необхідні незалежні механізми правозастосування в міжнародних умовах.

З огляду на дві функціональні характеристики незалежності та централізації, міжнародні організації можуть виконувати ряд функцій, деякі з яких були розглянуті вище. Наприклад, МО можуть сприяти переговорам та реалізації угод, допомагати державам у вирішенні та управлінні суперечками, а також здійснювати оперативні заходи, такі як технічна допомога, розробка норм та формування міжнародного дискурсу. Наприклад, МО можуть сприяти переговорам та реалізації угод, допомагати державам у вирішенні та управлінні суперечками, а також здійснювати оперативні заходи, такі як технічна допомога, розробка норм та формування міжнародного дискурсу. Зокрема, згідно з Ебботом та Снідалем [43], МО виконують ролі представників громади та керівників органів виконавчої влади. У своїй першій ролі вони формують міжнародний дискурс таким чином, щоб він враховував спільні цінності та інтереси держав-членів та їх спільноти, як це було зроблено, наприклад, із Загальною декларацією прав людини. Цей документ сам по собі не є юридично обов'язковим, але за допомогою інших офіційних міжнародних документів він змушує держави майже у всьому світі дотримуватися певних стандартів та принципів прав людини. У своїй останній ролі МО зобов'язані забезпечити дотримання державами-членами міжнародних зобов'язань, а також угод, передбачених організацією.

Заходи прямого застосування включають оцінку держав-членів та їх поведінки, що опосередковано змушує їх змінюватися, утримання вигод з боку організації та, нарешті, санкціонування помсти. Забезпечення правозастосування МО часто обговорюється щодо ступеня його застосування. Багато людей погоджуються з тим, що не слід нехтувати суворим правозастосуванням як найкращим способом забезпечення дотримання державами домовленостей [9], тоді як інші вважають, що керованість дотриманням та співпраця є не тільки кращим підходом, але навіть необхідно уникати нелегітимного та авторитарного ставлення організацій. Аргументи варіюються, починаючи від деяких вчених, таких як Родрік Д., який стверджує, що ситуація глобального федералізму, таким чином підпорядкування національного суверенітету, є неминучим курсом, який взяла історія, до інших, які вважають, що світ просто не підготовлений для такого стану. Найбільш вартий уваги приклад - Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй, яка з її п'ятьма постійними членами, що мають повноваження вето, неодноразово критикувалася за те, що вона не тільки створила нерівність у владі, але й вагалася, затримувалась і навіть утримувалася від прийняття рішень у ситуаціях кризи.

Якщо міжнародна організація потребує певного рівня демократії, щоб підтвердити, що її право на управління визнано, її механізми голосування повинні бути ефективними та достатньо репрезентативними для загальних, а не національних інтересів; неадекватні механізми голосування дійсно можуть призвести до асиметрії влади та упередженого прийняття рішень. Це особливо важливо при вирішенні конфліктів та підтриманні миру, оскільки необ'єктивні рішення держав не втручатися у конфлікти, коли відбувається порушення прав людини, є одним з найбільш яскравих доказів провалу такої організації. Якщо припустити, що держави створюють міжнародні організації для прийняття або сприяння рішенням від їх імені [8], їх механізми голосування повинні максимізувати співпрацю. Різні МО застосовували різні механізми голосування, наприклад, Світова організація торгівлі (СОТ) використовує

одностайне голосування або консенсус, тобто всі держави-члени повинні погодитись щодо цієї пропозиції; Рада з прав людини, Міжнародний суд і Міжнародний кримінальний суд натомість діють за рішенням більшості; натомість правило про надмірність застосовується як правило між першим та останнім механізмами, переліченими, наприклад, багатьма європейськими органами, що приймають рішення; останньо зважені голоси або повноваження накладати вето часто використовуються такими установами, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський Союз, щоб уникнути асиметрії влади, наприклад, присвоєння голосу вразливій країні пропорційно таким критеріям, як її населення. Зважене голосування може бути цінним пристроєм у певних організаціях, однак воно часто може посилювати, а не уникати проблем дисбалансу влади. Найкращий приклад до цього - Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй, яка з її п'ятьма постійними членами, які мають право вето, неодноразово критикувалася за те, що вона не тільки створила нерівність у владі, але й вагалася, затримувалась і навіть утримувалася від прийняття рішень кризи.

Міжнародні організації мають різні цілі та ролі в міжнародному співтоваристві. Деякі виконують цілком конкретні функції, наприклад, СОТ сприяє лише вільній та інтегрованій торгівлі між країнами в глобальному масштабі. Інші, такі як ООН або Африканський союз, через свою структурну складність та різноманітні інституції в них переслідують цілі різні завдання, однією з яких є врегулювання конфліктів. Зростаюча кількість МО впорядковує місії, в яких вони беруть участь у миротворчих, миротворчих та миротворчих заходах. Генеральний секретар ООН Бутрос-Галі Б. у своїй книзі «Порядок денний миру» 1992 року висунув визначення всіх трьох концепцій, вводячи поняття миробудування. Він визначив це як «дію щодо виявлення та підтримки структур, які прагнуть зміцнювати і зміцнювати мир, щоб уникнути повторення конфлікту» [30]. Ідея побудови миру продовжує час дії миротворчої місії; те саме поняття створило великий теоретичний дискурс про те, чи повинні місії тривати лише доти, доки не буде вирішено збройний чи

політичний конфлікт, або мир і розвиток не будуть переплетені та їх стійкість повинна забезпечуватися МО на довгостроковій основі. Визначення Бутрос-Галі роз'яснює цю дискусію, оскільки він додає поняття побудови миру до поняття миротворчості. Його відповідь на дебати передбачає, що місія, доручена МО, не обмежується досягненням врегулювання або припинення вогню, але вона має завдання забезпечити зміцнення миру за допомогою моніторингових заходів. Отже, головним прагненням та метою місії з підтримання миру та побудови миру є уникнення погіршення та повторення суперечок та забезпечення «реабілітації, реконструкції та примирення суспільств» [35].

Суперечливий дискурс щодо законності та ефективності міжнародних організацій може також виникнути щодо миротворчості та миробудування. Для того, щоб оцінити, чи має місія третьої сторони, зокрема МО, здатність та підстави виконуватися в суспільстві, яке є жертвою збройного конфлікту, необхідно встановити ступінь її потенційного успіху. Будь-яка місія з побудови миру буде контролювати в країні чутливий період переходу до безпеки, політичних та соціально-економічних умов. Ці три елементи, якщо їх стабілізувати правильно та ефективно, забезпечать успіх місії, однак кожен з них повинен враховувати різні фактори, які можуть змінити саму природу переходу.

Беручи до уваги перехід країни до безпеки, Чарльз-Філіпп Девід повідомляє гіпотезу Кінга про те, якщо конфлікт країни виник внаслідок громадянської війни, країна буде більш стійкою до мирного врегулювання, просто тому, що в умовах громадянської війни дві фракції будуть рідше бажати піти на компроміс. Це може статися або через недовіру до супротивника, або просто через небажання будь-якої частини відступати територіям, що посилить їх бажання продовжувати бій. Кінг справді наголошує на необхідності втручання третьої сторони для припинення самого конфлікту та досягнення мирного врегулювання, яке за відсутності такого

втручання набагато частіше буде відмовлено і призведе до відновлення суперечки.

Дискусія навколо демократичного переходу є більш теоретичною, оскільки заснована на сумніві в самому понятті демократизації, яке часто і помилково прирівнюється до миру. Безперечно, коли країна пережила такий конфлікт, як громадянська війна, трансформація політичного режиму є необхідною і фактично наслідковою. Однак така трансформація не однозначно означає трансформацію до демократії з багатьох причин, але особливо тому, що конкуренція, створена демократизацією, може стати нежиттєздатною для конфлікуючих політичних партій у певних нестабільних країнах. Берлінська конференція 1996 р., Як повідомляв Кюне В., дійшла висновку, що «потрібні моделі розподілу влади, такі як уряд національної єдності. Демократія західного типу не буде працювати в країнах, що розвиваються» [11]. Якщо такий вислів визнати правдивим, політичний перехід, строго мається на увазі демократизація, може призвести до неефективного та невдалого миробудування та можливого повернення до конфлікту в довгостроковій перспективі [19].

Соціально-економічний перехід також залежить від різних факторів. Загалом, цей перехід, який включає економічну допомогу третіх сторін, спрямовану на реконструкцію зруйнованих економік країн, що зазнали конфлікту, є найпростішим та найбільш прийнятним. Однак можуть бути фактори, які, якщо їх не врахувати належним чином, можуть призвести до повернення до суперечки. Наприклад, економічна конкуренція, пов'язана з капіталізмом, подібно до того, як політична конкуренція в демократизації, якщо вона вимушена, часто перешкоджає вразливості та нестабільності та може спричинити рецидив збройного протистояння різних фракцій у країні. Однак одним з основних ризиків, пов'язаних з економічною допомогою, є можлива економічна залежність, яку «крихка» нація може розвинути від третьої сторони. Рішення полягає у включенні програми розвитку, яка в кінцевому підсумку може призвести до самозабезпечення країною [19].

Підхід до практики побудови миру, який віддають перевагу провідні держави та більшість міжнародних інституцій, вважається «зверху вниз», що включає виключно «монолітні та гегемоністичні процеси» [27]. Однак теоретична дискусія серед науковців з міжнародних відносин виникла щодо ідеї створення гібридного миру в уражених війною країнах шляхом підходу МО знизу вгору, який включав би як «екзогенні, так і корінні сили» [27]. Простіше кажучи, два різні підходи до побудови миру, зверху та знизу, включають різних суб'єктів та ведуть до різних видів миру. Перший підхід створює мир, якому часто бракує здатності підтримувати себе після виведення миротворчих військ, головним чином тому, що його формують зовнішні суб'єкти при незначних консультаціях з національними колегами; отже, це не завжди передбачає конкретні контекстні, інформовані на місцевому рівні та конфліктні цілі та завдання місії [36]. Це призводить до дискомфорту в громаді, опору місцевих суб'єктів наданій допомозі та, зрештою, слабкого успіху місії. Боув та Рудж'єрі (2015) провели дослідження, щоб оцінити важливість культурної та соціально-економічної близькості між «Блакитними шоломами» та місцевим населенням країн, які вони захищають, в рамках будь-якої миротворчої та миротворчої місії ООН. Вони справді виявили, що миротворці з ближчим культурним походженням до місцевого населення збільшують шанс спільних норм, практик та мов, що дозволяє Блакитним шоломам побудувати довіру, яку вони захищають, і краще оцінити ситуацію на місцях, врешті-решт покращившись шанси на успіх місії. Координація між зовнішніми та місцевими акторами необхідна для встановлення спільного порядку денного місії, оскільки часто інтереси та розуміння миротворчої діяльності можуть відрізнятись з різних точок зору; це повинно відбуватися з метою створення позитивного та стійкого миру, який запобігає поверненню до конфлікту та уникає тривалого та непотрібного подальшого втручання міжнародних організацій, покращуючи їх ефективність.

Важливим також є розуміння ефективності, а також необхідності та законності міжнародних організацій у вирішенні конфліктів та забезпеченні

миру. Література та теорії міжнародних відносин широко розглядали це питання, тому важливо враховувати теоретичні підходи до цієї теми. Теоретики міжнародних відносин досліджували цю проблему з різних сторін - від конструктивізму до теорії режиму, і всі обговорювали реальність міжнародних організацій як невід'ємної частини нового міжнародного порядку. Дві початкові школи мислення, які вивчали та дискутували на цю тему - лібералісти та реалісти, особливо їх сучасні напрямки неоліберальних інституціоналістів та структурних неореалістів.

Сам по собі лібералізм розділений на різні напрямки, що вивчають різні світи, наприклад, комерційні пацифісти наголошують на внутрішньому суспільстві, тоді як ліберальні інтернаціоналісти зосереджуються на міждержавній системі. Однак на загальних підставах кожен напрямок виводить багато своїх теорій з ідеї Канта про вічний мир та федеративний республіканізм. Кант стверджував, що якби всі нації створили федеративну республіку, керовану принципом волі народу, вони розвивали б гостинну та альтруїстичну поведінку один до одного, виключаючи можливість конфлікту та створюючи ситуацію вічного миру [25,16]. Неоліберали та ліберали вважають, що головним інтересом держави є максимізація її добробуту з точки зору абсолютних надбань, при повному ігноруванні їхніх суперників, що дозволяє співпрацю та колективну безпеку бути більш здійсненними. Отже, присутність міжнародних організацій легітимізується державами і стає життєво важливим для створення світу миру та співпраці, оскільки це допомагає їм утримуватися від ухилення від міжнародних угод [17]. Неоліберальні інституціоналісти використовували теорію ігор, зокрема ідею дилеми ув'язненого, щоб стверджувати, що мир є найбільш економічно вигідним варіантом і що існує дуже велика можливість, коли держави можуть наполягати на співпраці, перш ніж вирішувати конфлікт [42]. Під час процесу співпраці та переговорів держави можуть змінити свої уподобання щодо своїх початкових стратегій, зокрема, якщо установи та недержавні суб'єкти втручаються з такими пристроями, як буферні зони, інспекції та обмеження

зброї у режимах припинення вогню, що може самостійно мати позитивні наслідки за обставинами [42].

Наголошуючи на важливості інституцій у дозволі на співпрацю між державами, неоліберали звертають увагу на роль такої організації у побудові миру. Це ідея багатьох неолібералів, що суспільства переходять до реалізації принципів свободи і свободи, і таким чином вони досягнуть точки, коли конфлікт більше не матиме причини, а вічний мир Кантіана стане реальністю. Важливим внеском у неоліберальні аргументи щодо побудови миру став підхід Дойла до ліберального миру, який він визначає як такий, що складається з трьох опор: республіканського представництва, прав людини та транснаціональної взаємозалежності [10]. Сама по собі концепція ліберального миру має велике значення в критиці підходу лідерів та неолібералів до побудови миру, оскільки тягне за собою демократизацію, а також поширення західних та капіталістичних цінностей. Критика в основному стверджує, що в процесі миробудування постійно експлуатуються слабкі держави, оскільки цей процес є просто способом для капіталістичних західних країн відбити свій спосіб діяльності, дисциплінуючи «дисфункціональні та постраждалі від війни суспільства» [37], а не перетворюючи їх, поглиблюючи розрив між розвиненим та світом що розвивається. Така критика призвела до ідеї трансформаційного підходу до побудови миру, який створює позитивний, а не негативний мир, концепція, натомість пов'язана з ліберальними та неоліберальними теоріями.

У літературі з міжнародних відносин, зокрема при обговоренні міжнародної системи міжнародних організацій та їх здатності створювати мир, спільним антагоністом лібералізму був реалізм. Причина, за якою прийнято вважати, що вони протилежні теоріям, полягає в тому, що реалізм, як і неореалізм, базує свої аргументи на ідеї вічного стану анархії в міжнародній системі, в якій немає центральної влади, отже, немає реального місця для міжнародних організацій або для співпраці між державами. Подібно до лібералізму, реалізм має різні напрямки, що вивчають різні аспекти світу,

наприклад фундаментальні реалісти займаються природою людини, тоді як конституційні реалісти зосереджуються на внутрішньому суспільстві. Неореалісти або структурні реалісти, такі як Гоббс Т. або Вальц К., стверджують, що для розуміння війни та міждержавної анархії слід зосередитися на міждержавній системі [55]. Неореалісти, хоча і не можуть заперечувати існування міжнародних організацій, заявляють, що вони просто відображають інтереси держав, вони не є незалежними утвореннями і функціонують лише тоді, коли і якщо це підходить державам. Цей аргумент базується на передумові, що держави стурбовані відносними вигодами [22], що вказує на те, що вони максимізують своє благополуччя та свій інтерес у порівнянні з іншими. Тому нереалісти відкидають або заперечують лібералістичну побудову дилеми В'язня щодо пояснення співпраці. Джервіс проводить подальшу різницю між наступальними та оборонними неореалістами. Він стверджує, що перший заперечує схему дилем в'язня, заявляючи, що взаємна безпека або не досягається, або її неможливо досягти, держави постійно прагнуть домінування, а співпраця просто не вписується в анархічну міждержавну систему. Натомість оборонні неореалісти визнають, що способи, якими одна держава підвищує власну безпеку за рахунок зменшення інших, у поєднанні зі страхом, можуть призвести держави до того самого результату дилеми в'язня, передбаченої неолібералами. Проте межа співпраці, окреслена неолібералами, набагато менша в оборонних неореалістичних теоріях. У цьому зв'язку Краснер С. вказує на існування кордону Парето, після якого конфлікт є єдиним рішенням, яке може принести виграв державам, і яке досягається лише після того, як вони намагаються співпрацювати, але зазнають невдачі. Крім того, навіть якщо спроба співпраці відбувається, такі установи, як міжнародні організації, не мають значення для її реалізації, оскільки вони просто представляють інтереси держав і не можуть мати суттєвого впливу на міжнародні події [21].

Неореалісти з обережністю ставляться до значущості міжнародних організацій, тому часто вважають, що вони не вірять у свою здатність

підтримувати міжнародний мир та безпеку шляхом зовнішнього втручання у вирішення конфліктів. Це призводить до припущення, що неореалісти не можуть концептуалізувати створення міжнародного миру та зовнішнього втручання у конфлікт держав з цією метою. Враховуючи, зокрема, те, що неореалісти визначають міждержавну систему як анархічну за своєю суттю, мирні зміни «в міжнародній політиці [...] ускладнюються неорганізованістю міжнародного співтовариства» [44]. Однак, беручи до уваги передумови, що держави діють щодо відносних вигод, отже, отримують владу найбільш економічно вигідним способом, можна також стверджувати, що вони можуть розглядати мир як більш ефективний, ніж війна. Конфлікт є дорогим і ризикованим, на відміну від миру, який забезпечує довгострокове виживання держави. Отже, миробудівництво критикується реалістами лише настільки, наскільки вони не визнають, що може бути дозволено зовнішнє втручання. Однак, надаючи значення триєдності мотивів конфлікту Гоббса, а саме страху, честі та інтересу, інтервенціонізм може бути виправданим, якщо локальний конфлікт також загрожує честі чи інтересам інших держав, що часто трапляється у сучасному глобалізованому світі. Отже, реалізм або неореалізм передбачатимуть побудову миру як спосіб відновлення національної спроможності та встановлення центральної влади, будуючи мир, який, проте, є негативним і не трансформує. Тому реалістичне миробудівництво критикують, оскільки воно сприяє та підтримує певний порядок світової політики, який надає привілеї багатим і могутнім державам у їхніх спробах контролювати або ізолювати непокірні частини світу [29], використовуючи силу, примус та придушення конфліктів, а не механізми, які позитивно та ініціативно трансформують держави, зруйновані конфліктами.

РОЗДІЛ 2. КІПРСЬКА ПРОБЛЕМА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

2.1. Передумови протистояння на Кіпрі

Кіпрський конфлікт являється одним з найбільш гарячих вимірів широкого греко-турецького конфлікту. Раніше, Кіпр перебував під британським колоніальним правлінням, але уже в 1950-х роках було збройне повстання, яке мало на меті провести так званий «єнозис» - приєднання острова до Греції як невід'ємної його частини.

Тоді ж британською владою було прийнято рішення, що задля збереження їхніх військових позицій в Східному Середземномор'ї вона потребує військових баз саме на Кіпрі, а тому просувала ідеї незалежного Кіпру. Її принциповим елементом стало зростання політичного статусу турецької меншини і залучення Туреччини до міжнародного формату.

В результаті були прийняті рішення, про незалежну Республіку Кіпр у 1960 році, як держави двох народів з трьома гарантами безпеки – Грецією, Туреччиною та Великою Британією. Гарантії безпеки передбачали на право військового втручання в разі агресії.

Доволі проблематичним виявився старт незалежного Кіпру: В державному управлінні методично упускалися права турків-кіпріотів, а грецькі націоналістичні організації взагалі розпочали хвилю терору. Лише ультимативним чином Сполучені Штати Америки змогли утримати Туреччину від військової інтервенції в 1960-х, однак після спроби грецького перевороту в 1974 році, спрямованого на формальний «єнозис», Туреччина зрештою вторглася на острів.

З 1974 року Туреччина встановила контроль понад третини території острова, хоча чисельність турків-кіпріотів була лише 18%, що призвело до великої хвилі біженців (понад 130000 греків з півночі та понад 40000 турків з півдня), адже там були турецькі військові в розмірі від 30 до 40 тисяч та

переселення турецьких колоністів з материка (наразі – до половини місцевого населення).

Після того, як Туреччина насильницьким шляхом розділила острів на дві етнічно гомогенні групи, турецька частина у 1983 році оголосила про свою незалежність (Турецька республіка Північного Кіпру). Але жодна держава, окрім самої Туреччини, для якої це було вигідно, незалежність не визнали.

Тільки після декількох років після військової операції були певні спроби вирішити конфлікт.

Попри певні модифікації, до цього моменту вирішення потребують питання присутності турецької армії на півострові, збереження чи скасування режиму гарантій, що може слугувати виправданням для військового втручання, зміни територіального режиму на користь більш чисельного грецького населення, повернення або ж матеріальні компенсації за втрачену власність та нерухомість, структура майбутньої федерації "двох зон і двох спільнот" та модальності європейської інтеграції Північного Кіпру [39].

Найкраща спроба з вирішенням Кіпрського питання було, коли в 2004 році Євросоюз розширювався, і був наступний вислів « аби до європейської сім'ї увійшов єдиний, об'єднаний Кіпр».

Момент видався підходящим, адже до влади прийшов поміркований ісламістський прем'єр Туреччини Ердоган Р. Т., який розпочав своє правління з проєвропейської політики. Він хотів використати своє покращення стосунків з Грецією, яка в свою чергу, у 1999 році. Зняла своє вето на вступ Туреччини до ЄС, що було каталізатором до переговорів.

Однак, як ми уже знаємо, план Аннана К., за який на референдумі проголосували понад 60% турків-кіпріотів, був рішуче відкинтий греками-кіпріотами.

У 2016-2017 роках ситуація змінилася, адже до влади прийшли нові лідери, які переслідували ідею возз'єднання – Анастасіадес К. та Акинчи М. Для Мустафи відновлення переговорів стало одним з елементів для його

перемоги, адже завдяки цьому пункту в передвиборчій компанії він виграв вибори у 2015 році.

Також, після фінансової кризи на Південному Кіпрі, потрібно було інтенсифікувати економічний розвиток, який саме прогнозували після об'єднання, а в Північному – був аналогічний імпульс, але через досягнення членства в Євросоюзі.

Також, ситуація змінилася з тим, коли на кіпрському шельфі знайшли великі поклади нафти та газу. Також вирішення конфлікту допоможе з подальшими перспективами продавати його, навіть тій самій Туреччині. Останній було це досить вигідно, адже це допомогло б Туреччині вийти з енергетичної залежності від Росії, та остаточно покращити стосунки з Європою, яке ще було актуальне на момент укладення угоди про близькосхідних біженців в березні 2016 року.

Розпочавши процес переговорів вони були протягом 20 місяців. Вони проходили по найпростішій логіці від найпростішого до найскладнішого. В теорії, була надія на те, що якщо вирішаться найпростіші питання буде благополучний плацдарм для остаточного вирішення конфлікту.

В 2017 році сторони наче прийшли до спільного бачення вирішення проблеми, а саме більш-менш дійшли згоди щодо формування федерального уряду за бельгійським зразком, також обговорили механізми адаптації турецького Кіпру до законодавства ЄС та оцінювання втраченої власності в результаті вторгнення в 1974 року.

Також обговорювалося питання виводу турецьких військ з острова, але були необговорені часові рамки, як вважали грецькі-кіпріоти це мало зайняти до трьох років, а турецькі кіпріоти до 15 років. Однак цього всього виявилось недостатньо.

Складніше була справа з державами гарантами, якщо Велика Британія була згодна поступитися 3% відсотками територій її військових баз і позбутися статусу гаранта, то з Грецією та Туреччиною було все не так просто.

Відслідковуючи політику Ердогана і зрівняти її яка вона була в 2004 році та в 2016, це різні політики, адже його політика щодо ЄС досягла рекордно низького рівня, а відтак потреба вирішення питання Кіпру втратила свою актуальність.

До того ж будуючи свій шлях по розширенню президентських повноважень, він не може ризикувати підтримкою турецьких націоналістів, для яких виведення турецьких військ не є допустим.

Переломним моментом в вирішенні Кіпрського питання став саме демарш міністра закордонних справ Греції, Коціаса Н., який бу прихильником політичних стосунків з Росією та Китаєм, можна сказати, що він розпочав ефект доміно, коли одне за одним питання переговорів почали перетворюватися на невирішені, Він заявив на одній з прес-конференцій, що Туреччина має негайно вивести війська з Кіпру, і додав, що суть Кіпрської проблеми полягає в іноземній окупації. Але вже наступного дня, після промови, Ердоган заявив, що Турецька армія залишиться там назавжди.

Далі почалися якісь незрозумілі висловлювання з обох сторін, а також були надісланні листи в ООН, про те, що пропозиції візаві недопустимі. Зокрема, турки-кіпріоти не захотіли повертати колишнє грецьке місто Морфа.

2.2. Вплив питання Кіпру на відносини між Туреччиною та ООН

Туреччина є членом ООН з 24 жовтня 1945 р., і з цієї дати Туреччина має відносини з цією міжнародною організацією, тоді як Кіпр став членом ООН в 1960 р. Перша резолюція, прийнята щодо Кіпру, була прийнята в 1964 р., коли насильство поширилося на весь острів а грецькі та турецькі кіпріоти хотіли об'єднати острів до Греції та Туреччини. У березні 1964 р. ООН вирішила вжити заходів проти того, що відбувалося на Кіпрі, для підтримки холодного миру. Основною причиною прийняття резолюцій Радами Безпеки ООН було запобігання війні в регіоні.

Нестабільність острова та будь-яке порушення міжнародних договорів та угод спричинили б напруженість та конфлікти між Туреччиною та Грецією. Через тривалий період насильства та розселення ООН прийняла понад 120 резолюцій, спрямованих на вирішення кіпрського спору, і певною мірою резолюції відіграли велику роль у врегулюванні ситуації на острові, оскільки нерозв'язаний конфлікт розглядався як загроза міжнародного миру та безпеки. Таким чином, Рада Безпеки ООН прийняла Резолюцію 186, 4 березня 1964 р., вирішивши направити миротворчі сили (UNFICYP - Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі). Ця сила була офіційно створена 27 березня 1964 року [32].

Коли грецький режим хунти здійснив державний переворот на Кіпрі, ситуація на острові повністю змінилася, оскільки це стало викликом для міжнародної безпеки. Тому Рада Безпеки ООН 20 липня 1974 р. прийняла резолюцію 353, в якій Рада засудила незаконний переворот. Більше того, у цій Резолюції Рада Безпеки ООН закликала всі сторони, які мали відношення до острова (Греція, Туреччина, грецькі та турецькі кіпріоти) негайно припинити вогонь та повагу до суверенітету та незалежності Республіки Кіпр. У Резолюції вперше використано термін «... загрожує міжнародному миру та безпеці»; це означає, що міжнародна спільнота мала серйозно сприймати ситуацію [28].

ООН вирішила, враховуючи критичну ситуацію на острові, продовжити повноваження Контингенту Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі. 12 березня 1975 р. Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію 367, якою Рада «шкодує про одностороннє рішення від 13 лютого 1975 р., декларуючи, що частина Республіки Кіпр стане федеративною турецькою державою» [29]. Ця резолюція була поганою для Туреччини, оскільки якби турецькі кіпріоти були змушені прийняти всі порушення грецьких кіпріотів, то Туреччина втратила б територіальне море, а зусилля щодо захисту турецьких кіпріотів були марними. Більше того, в 1983 році Генеральна Асамблея заявила, що частина території Республіки Кіпр все ще окупована

іноземними силами, і вимагала виведення всіх окупаційних військ з Республіки. Тож вперше слово «окупація» було використано Генеральною Асамблеєю ООН та Радою Безпеки. Це вплинуло на Туреччину, оскільки за цим звинуваченням Туреччина матиме менше можливостей стати членом Ради Безпеки.

Коли турецькі кіпріоти оголосили республіку на Північному Кіпрі, кіпріоти-греки та Греція почали засуджувати цю республіку. Тому 18 листопада 1983 року Рада Безпеки ООН прийняла Резолюцію 541, в якій Рада вважала цю спробу суперечливою «Договору про створення Республіки Кіпр 1960 року та Гарантійному договору 1960 року» [46]. Ця резолюція та інші які звинуватили турецькі війська як окупантів, розлютило турецьких кіпріотів, оскільки Турецька Республіка Північного Кіпру вважала проголошення своєї республіки своїм політичним та юридичним правом, так як кіпріоти-греки управляли південною частиною, а республіка була розпущена кіпріотами-греками. Турецька Республіка Північного Кіпру була визнана виключно Туреччиною і отримала всю підтримку з боку Туреччини. Таким чином Кіпр став однією з найбільших фігур, які вплинули на відносини Туреччини з Організацією Об'єднаних Націй. Тим не менше, в жодній з резолюцій ООН не згадується жодне покарання для Туреччини.

Є кілька причин, які змусили ООН не намагатися покарати Туреччину, оскільки в своїх резолюціях її звинувачували як окупанта. По-перше, Туреччина була одним із гарантів Республіки Кіпр. По-друге, Туреччина не вторглася до грецько-кіпрських регіонів. По-третє, ООН зрозуміла, що Туреччина відіграє велику роль на Близькому Сході завдяки своєму географічному розташуванню. По-четверте, Туреччина стала членом НАТО з 1983 року, таким чином Туреччина стала міжнародно визнаною військовою державою у світі. І нарешті, Туреччину розглядали як союзника Великобританії та США. Тому ООН було важко здійснити будь-які військові дії чи економічні санкції проти Туреччини.

Рада Безпеки ООН завжди згадувала відповідні резолюції. 12 березня 1990 р. Рада Безпеки ООН у Резолюції 649 згадала свої попередні резолюції і особливо зосередилася на Резолюції 367 від (1975р.) та «на підтримці угод 1977 р. і 1979 р. На високому рівні між лідерами двох громад, в яких вони пообіцяли створити двосторонню Федеративну Республіку Кіпр, яка захищатиме її незалежність, суверенітет, територіальну цілісність та позаблоковість, а також виключатиме союз повністю або частково з будь-якою іншою країною та будь-яку форму поділу чи відокремлення» [47]. Туреччина була дуже задоволена будь-якою резолюцією, спрямованою на мирне вирішення цього питання та утворення Федеративної Республіки. Як результат, відносини Туреччини зміцніли в 1990-х роках, оскільки ООН зосередилася на вирішенні, а не називала Туреччину окупантом Кіпру.

В усіх резолюціях ООН між 1990 і 1999 роками Рада Безпеки підтвердила свою підтримку об'єднанню двох адміністрацій, незалежності республіки та територіальній цілісності Кіпру. З іншого боку, ООН високо оцінила роль Туреччини в регіоні. З 1990 р. і дотепер ООН не використовувала термін окупація щодо Північного Кіпру, оскільки ситуація на Близькому Сході, особливо в Іраці, Ірані, Сирії та Ізраїлі, надзвичайно потребувала Туреччини. Отже, позиція Туреччини в ООН виявилася такою ж сильною, як і від 1974 р., аж до 2004 р., коли Туреччина виявляла добрий намір до міжнародного співтовариства, переконуючи турків-кіпріотів прийняти план Аннана. Цей план був референдумом щодо об'єднання обох адміністрацій на основі швейцарської федеральної моделі, яка є багатопартійною федеральною парламентською демократичною республікою. Швейцарська федеральна модель - це політична система, яка використовується у Швейцарії. Це федеральна, демократична, багатопартійна і парламентська республіка.

План Аннана був запропонований Генеральним секретарем ООН (Аннаном К.) в 11 листопада 2002 р. Це був дуже поступливий і добре складений план, який міг врегулювати проблему розділеного острова [49]. Туреччина та Турецька Республіка Північного Кіпру вважали це хорошим та

незалежним рішенням. План був відхилений кіпріотами-греками на 75%, а турецькі-кіпріоти прийняли на 65%. Тому прем'єр-міністр Туреччини Ердоган Р.Т. заявив, що «Північний Кіпр більше не може утримуватися в міжнародній ізоляції». Таким чином, позитивні кроки Туреччини в так званому плані Аннана підштовхнули ООН до покращення відносин з Туреччиною, і це призвело до того, що Туреччина була обраним членом Ради Безпеки ООН у 2009 році.

2.3. Вплив питання Кіпру на відносини між Туреччиною та Європейським Союзом

Кіпрське питання дуже вплинуло на відносини Туреччини з Європейським Союзом. Бути членом ЄС Туреччина намагалася з 14 квітня 1987 р. «Згідно зі статтею 237 Угоди про ЄЕС». Хоча до цього року Туреччина намагалася приєднатися до ЄС, усі спроби зазнали невдачі через кілька внутрішніх та зовнішніх питань. Кіпрське питання сильно вплинуло на відносини Туреччини та Греції. Таким чином, у вісімдесятих роках членство в Греції в ЄС загрожувало членству Туреччини, оскільки вони мали історичну напругу та конфлікти щодо Кіпру. Членство Туреччини в Союзі є вигідним як для Туреччини, так і для ЄС у багатьох аспектах. Економічно кажучи, Туреччина є найважливішими воротами для бізнесу для країн ЄС, і вона може впливати на економічну еволюцію торгівлі Туреччини. Туреччина може бути межею торгівлі між Європою та Азією. Тим часом, політично роздумуючи, географічне положення Туреччини має величезні переваги для ЄС, оскільки Туреччина - це мусульманська країна зі світською конституцією, яка може запобігти будь-якій загрозі фундаменталістського ісламського терору для Заходу.

Незважаючи на всі переваги членства Туреччини, 3 липня 1990 р. ЄС почав висувати питання Кіпру за столом переговорів Туреччини та ЄС. Приєднання було негайно витлумачено як порушення Конституції Республіки

Кіпр кіпріотськими турецькими та турецькими лідерами [50]. Тим не менше, військове втручання Туреччини на Кіпр у 1974 році багато в чому вплинуло на Туреччину, і це стало одним із аргументованих пунктів між Туреччиною та ЄС. Турецькі війська знаходилися на Кіпрі десятиліттями, і Турецька Республіка вирішила утримувати свої війська на територіях, що належать турецьким кіпріотам, щоб захистити їх від чергового перевороту або різанини, в якій греки могли організувати проти турецьких кіпріотів. Комісія ЄС багато разів повторювала, що турецькі війська повинні залишити острів. Більше того, з часу участі ЄС у кіпрському питанні країни ЄС завжди повторювали свою підтримку рішення, оснований на заснуванні федеральної держави з двома громадами, з двома громадами та заснованою на політичній рівності сторін на Кіпрі.

Одне з речей, яка викликала обурення Туреччини та Турецької Республіки Північного Кіпру, полягала в тому, що кіпріоти-греки вели переговори від імені всього Кіпру, оскільки турки вважали, що це справжнє порушення міжнародних договорів та угод, які підписали кіпріоти-греки та турецькі країни. Тим не менше, це порушення міжнародних договорів було заявлено лише Туреччиною та Турецькою Республікою Північного Кіпру. З іншого боку, Рада Європейського Союзу відмовилася від усіх цих звинувачень, і вони звикли припускати, що коли Кіпр буде прийнятий, весь острів буде членом ЄС. Крім того, вони запевнили Туреччину, що вступ Кіпру не вплине негативно на вступ Туреччини до ЄС. Власне кажучи, приєднання Кіпру стало великою проблемою, і це стало одним з основних питань, щодо яких Туреччина та ЄС вели переговори.

ЄС багато разів концентрувався на суверенітеті всіх своїх членів як послання Туреччині про те, що Туреччина не буде прийнята до ЄС, якщо вона не визнає Республіку Кіпр (греків-кіпріотів). Більше того, у грудні 1996 року Європейський суд з прав людини виніс рішення про наземний кордон, яке оголосило Туреччину окупаційною владою в північній частині Республіки Кіпр [50]. ЄС відіграв прогресо-кіпрську роль, коли вони визнали Туреччину

окупантом. Отже, політичні відносини Туреччини з ЄС погіршились через вплив кіпрської суперечки на переговори. Час від часу ЄС давав Туреччині надію, що її приймуть членом ЄС. Наприклад, через рік після саміту в Люксембурзі в 1997 р., Коли Союз надав кіпріотам-грекам статус кандидата, ЄС надав такий же статус Туреччині в грудні 1998 р. [54]. Справді, ЄС зрозумів, що жодного врегулювання на острові не буде здійснено без підтримки Туреччини. Крім того, ЄС хотів, щоб Туреччина тиснула на турків-кіпріотів для досягнення врегулювання з греками-кіпріотами, а також не ризикувала негативною реакцією Туреччини на приєднання Кіпру. Отже, цю спробу можна розглядати як один із відвертих обманів ЄС щодо Туреччини та ще один крок на шляху перешкодження членству Туреччини в Європейському Союзі.

Насправді питання щодо Кіпру перебільшували деякі країни ЄС. Це перебільшення мало виключно продовження процесу членства Туреччини в ЄС. Такі країни, як Греція, Німеччина та Франція, на багатьох самітах та неформальних зустрічах ЄС виявили свої наміри недопустити Туреччину в ЄС. Президенти Франції (Ширак Д., Саркозі Н. та Олланд Ф.) наполягали на тому, що вони не хочуть, щоб Туреччина мала крісло в ЄС, як Саркозі Н. повторив на саміті в Брюсселі: «Я не вірю, що Туреччина має місце в європейському Союзі» [56]. Франція намагалася узаконити цей незаконний намір через кілька питань. Ще до переговорів щодо Кіпру Комісія ЄС заявила, що Туреччина не зробила жодних змін у своїй економіці. 18 грудня 1989 р. Звіт Комісії ЄС «підтвердив» право Туреччини «на членство, додавши, що відносини повинні продовжувати розвиватися в рамках Угоди про приєднання» [57].

На відміну від цього, Великобританія, яка є постійним членом ООН і є сильною державою у світі, мала та має позитивне ставлення до членства Туреччини в ЄС та врегулювання кіпрського питання. На більшості зустрічей Великобританія продемонструвала свою схильність до прийняття вступу Туреччини. Найважливішим фактором цієї тенденції є те, що Туреччина та

Великобританія є союзниками. Більше того, Великобританія є одним із учасників підписаних договорів про Кіпр, серед них Гарантійний договір. На прес-конференції 27 липня 2005 року Блер Т., колишній прем'єр-міністр Великобританії, чітко підтримав Туреччину у приєднанні та заявив, що Великобританія голосує за Туреччину в будь-якому випадку, пов'язаному з кіпрським питанням [38]. Великобританія сподівалася на рішення, яке засвідчило б рівні права для обох сторін. Тим не менше, коли Великобританія зрозуміла, що греки не вдячні угодам та договорам, ставлення Великобританії до Туреччини стало кращим. Отже, Великобританія може бути визнана першою країною ЄС, яка конструктивно сприймає турків та кіпрське питання.

Справжня політична напруженість між Туреччиною та ЄС з'явилася після травня 2004 р., коли ЄС одобрило приєднання Кіпру. Туреччина попередила ЄС, що наслідки цього членства будуть [5]. Незважаючи на те, що Туреччина зіграла велику роль у переконанні турків-кіпріотів прийняти план Аннана, ЄС не прийняв цієї ініціативи, оскільки раніше Туреччина була позначена ЄС як Окупант. Туреччина очікувала позитивних відповідей від ЄС, оскільки кіпріоти-греки відхилили цей план. Тим не менше, це сподівання не справдилось, оскільки 1 травня 2004 р. ЄС прийняв грецько-кіпрську адміністрацію від імені всього острова. Таким чином, хоча Туреччина була членом НАТО та ОЕСР, а це означає, що Туреччина виконала надзвичайно важливий поступок задля членства в ЄС, Комісія ЄС завжди заявляла, що Туреччина повинна визнати суверенітет усіх держав-членів, включаючи Кіпр. Крім того, Комісія заявила, що Туреччина повинна відкрити свої аеропорти для кіпрських літаків, а також кораблів.

Незважаючи на той факт, що ЄС був проти членства Туреччини, Туреччину не ігнорували і її спроби набути членства. Туреччина намагалася зменшити наслідки кіпрського питання на її приєднання. Як результат, на саміті в Брюсселі в грудні 2004 р. головним питанням стала Туреччина та прийняття нею членства Кіпру в Союзі [40]. На цьому саміті Туреччина прийняла взаємне прийняття членства Кіпру, ЄС дав Туреччині дату початку

переговорів про вступ. Це прийняття свідчить про те, що Туреччина та Турецька Республіка Північного Кіпру змушені задовольнятися порожніми обіцянками, оскільки ЄС змусив Туреччину прийняти членство Кіпру без реальної тенденції прийому Туреччини до ЄС. Хоча ЄС і зробив Кіпр перешкодою для вступу Туреччині, але це питання є лише трюком, як і інші трюки для зайнятої Туреччини. Наприклад, ЄС стверджує, що в Туреччині мало демократії, тому вони не приймають Туреччину; навпаки, вони відкрили ворота для недемократичної Словаччини [20]. Крім того, Союз прийняв Болгарію 1 січня 2007 року, коли ця країна була банкрутом; для порівняння, Туреччина має потужну економіку, що зростає, і ЄС все ще заперечує цей факт. Отже, суперечка на Кіпрі - це просто загадка, яку ЄС хоче використати, щоб затримати Туреччину, як завжди.

Загалом, більшість членів ЄС ставлять кіпрське питання як перешкоду для відмови в членстві Туреччини. Тим не менше, справжніми причинами відмови ЄС є:

1. Туреччина має 75 мільйонів мусульманського населення.
2. Туреччина є власником османської історії, яка окупувала більше половини Європи.
3. Членів ЄС не радує новий «ісламістський» член, який має небезпечні кордони з арабами, Іраном та Вірменією.
4. Туреччина не гарантувала права близько 20 мільйонів курдів.
5. Франція та Греція мають історичний досвід відхилення Туреччини.
6. Економіка та інфраструктура Туреччини були недостатньо сильними, щоб відповісти на виклики, хоча в останнє десятиліття Туреччина пережила справжні позитивні зміни в своїй економіці.

Як ми знаємо на даний момент Туреччини має досить нестабільні відносини з Європейським Союзом, зокрема через «мігрантів». Туреччину просто використовували в корисливих цілях міжнародне товариство, адже в Туреччині було розташовано близько 4 мільйонів біженців, які не хоче до себе пускати Європа. Євросоюз взагалі обіцяв членство, якщо Туреччина буде в

себе розміщувати в себе біженців, але що відбувається тепер, ми можемо самі спостерігати.

2.4. Вплив питання Кіпру на відносини між Туреччиною та Грецією

Кіпрське питання дуже вплинуло на відносини Туреччини з Грецією через населення острова, яке складається з двох народів - турецьких та грецьких кіпріотів. Острів був завойований Османською імперією в 1571 році [8]. З цього часу на острові жили турки та греки. Острів мав і має велике значення для обох держав. Якби хтось із двох міг контролювати острів, то ця країна мала б більше економічних та політичних можливостей у регіоні. Таким чином, турецькі кіпріоти хотіли поділу, тоді як греки-кіпріоти хотіли об'єднати острів з Грецією (Енозис). Ці дві абсолютно різні точки зору на острів породили напругу та конфлікти у відносинах Туреччини з Грецією. Напруженість досягла апогею в 1974 році, коли грецький режим хунти здійснив військовий переворот з метою приєднання острова до Греції, а Туреччина втрутилася в захист турецьких кіпріотів. Цей переворот загрожував відносинам між Туреччиною та Грецією настільки, що Туреччина та Греція мали вступити в пряму війну між собою. Тому між Туреччиною та Грецією багато разів виникала напруженість, і відносини залишалися такими до 1999 року, коли землетруси сколихнули два великі міста двох країн.

Протягом багатьох років обсяг турецько-грецьких відносин визначався відсутністю діалогу між двома країнами. Тим не менше, Туреччина намагалася вирішити цю суперечку шляхом переговорів та міжнародних договорів, враховуючи, що Туреччина знала, що турки є меншиною на острові. У 1923 році в Лозаннському договорі Туреччина залишила питання острова британській колонії [53]. За цим Договором греки-кіпріоти думали, що він є початком об'єднання Греції [52]. Тому кілька разів вони пропонували цю ідею Британській імперії об'єднати острів з Грецією, оскільки вони воювали з Османською імперією, Ісламською імперією, і вони були християнами. Окрім

Лозаннського договору, до утворення Республіки Кіпр існує кілька договорів та угод, в яких брали участь Туреччина та Греція. Найбільш значимими є: Цюріхська та Лондонська угоди, підписані 19 лютого 1959 р., Договір про заснування, Договір про гарантію та про союз.

Після створення Республіки Кіпр проблема все ще не зникла через наполягання кіпріотів-греків на «Енозисі» та турецьких кіпріотів на «Таксим». Ці розлади негативно вплинули на греко-турецькі відносини. Час від часу Туреччина та Греція мали боротися за розвиток подій на Кіпрі. Наприклад, у 1964 р. Турецький парламент і Турецька Республіка Північного Кіпру вирішили втрутитися на Кіпр, і це було розцінено як попередження Греції, щоб Греція більше не думала про Енозис. Більше того, у 1974 р. У відповідь на грецький переворот Туреччина втрутилася на Кіпр. З точки зору Туреччини, вторгнення не було безпідставним, оскільки згідно з Гарантійним договором, право Туреччини було захищати незалежність Республіки Кіпр. Стаття II Гарантійного договору говорить, що:

«Греція, Туреччина та Великобританія, беручи до уваги зобов'язання Республіки Кіпр, викладені у статті I цього Договору, визнають і гарантують незалежність, територіальну цілісність та безпеку Республіки Кіпр, а також держави справи, встановлені основними статтями її Конституції. Греція, Туреччина та Сполучене Королівство також зобов'язуються заборонити, що стосується їх, будь-яку діяльність, спрямовану на пряму чи опосередковану пропаганду союзу Кіпру з будь-якою іншою державою або поділу острова» [38].

Коливальні та майже погані відносини Туреччини з Грецією вплинули на членство Туреччини в ЄС, в якому Туреччина доклала багато зусиль, щоб стати членом Союзу. З іншого боку, одним із факторів, який допоміг Кіпру стати членом ЄС, є членство в Греції. Оскільки кожна з Туреччини та Греції підтримувала конкретну спільноту та звинувачувала іншу у порушенні міжнародних законів та угод, питання Кіпру надзвичайно погіршило відносини між Туреччиною та Грецією. Тим не менше, Греція мала великий

вплив на грецьких кіпріотів відмовитись від возз'єднання північної та південної адміністрацій Кіпру. Переконаючи інші країни ЄС, особливо Францію та Німеччину, членство Греції в ЄС прискорило вступ грецьких кіпріотів до ЄС.

З кінця 1980-х та початку 1990-х Греція змінила всі свої аргументи з Туреччиною щодо Кіпру в ЄС. Таким чином, Греція намагалася виключити Туреччину з членства в ЄС. Греція зрозуміла, що якщо Турецька Республіка Північного Кіпру буде прийнята з південною частиною ЄС, то це стане значним кроком для Туреччини до членства в ЄС. Тому Греція намагалася виступити проти об'єднання Північної та Південної частин Кіпру. Більше того, навіть якби вступ до Туреччини сприймався серйозно у вісімдесятих роках ХХ століття, Греція наклала б вето на Туреччину за історичні конфлікти між цими двома країнами. Отже, кіпрське питання негативно вплинуло на відносини Туреччини з Грецією до такої міри, що навіть дві країни збиралися вступити в відкритий збройний конфлікт за кіпрське питання.

2.5. Миротворча діяльність ООН на Кіпрі

Організація Об'єднаних Націй відіграла активну роль у вирішенні кіпрської кризи. Було прийнято ряд резолюцій та рекомендацій. Ці резолюції систематично закликали всі держави поважати суверенітет, незалежність та територіальну цілісність Кіпру, суверенітет якого був порушений вторгненням Туреччини на Кіпр. Рада Безпеки та Генеральна Асамблея висловили глибоку стурбованість продовженням насильства та кровопролиття на Кіпрі. Вони також закликали до негайного припинення військового втручання на острові та вимагали виведення турецьких військових військ з Кіпру. Було підкреслено, що всі біженці повинні повернутися до своїх будинків у безпеці. Незважаючи на неодноразові заклики Ради Безпеки та Генеральної Асамблеї про виведення турецьких військ з острова, ситуація до сьогодні не змінилася. Турецько-кіпрський лідер Денкташ Р. кілька разів заявляв, що дві громади не можуть

жити разом і що лише побудова двох окремих держав на острові буде вирішенням кризи на Кіпрі [6].

Миротворчі сили ООН на Кіпрі (Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі [24] були створені в 1964 році, що робить її однією з найтриваліших миротворчих місій ООН. На основі вимоги про термінові дії, висунутої представниками Великобританії та Кіпру, 4 березня 1964 р. Рада Безпеки одноголосно прийняла вищезазначену Резолюцію 186 (1964), якою вона зазначила, що ситуація на Кіпрі може загрожувати міжнародного миру та безпеки, а також рекомендувала створити на Кіпрі Миротворчі сили ООН за згодою уряду Кіпру. Що стосується збройних сил, Рада заявила, що її склад та розміри повинні бути встановлені тодішнім Генеральним секретарем Угорщиною за погодженням з урядами Кіпру, Греції, Туреччини та Великобританії. Відповідно до Резолюції 186 (1964) Генеральний секретар зобов'язаний періодично звітувати перед Радою Безпеки про свою діяльність. Відповідно до Резолюції 186 (1964), функція, доручена Контингенту Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі, полягала в тому, щоб використовувати свої всі зусилля для запобігання повторним протистоянням та, за необхідності, сприяти підтримці та відновленню правопорядку та поверненню до звичних умов. У цій же резолюції Рада Безпеки рекомендувала призначити посередника для сприяння мирному вирішенню та узгодженому врегулюванню кіпрської проблеми.

На прохання представника Кіпру Рада Безпеки 13 березня провела екстрене засідання і прийняла також згадану Резолюцію 187 (1964). У резолюції було зазначено запевнення Генерального секретаря в тому, що збройні сили планується створити, і закликала держави-члени утримуватися від дій, які можуть погіршити ситуацію на Кіпрі або загрожувати міжнародному миру, і попросив Генерального секретаря продовжувати свої зусилля щодо реалізації Резолюції 186 (1964). Миротворчі сили були оперативно створені 27 березня 1964 р., Коли на Кіпрі було все підготовлено для входження військ і для того щоб вони могли робити свою роботу-місію.

До 8 червня 1964 року миротворчих військ було уже в розмірі шести тисяч чотириста одинадцять чоловік [51]. Війська Контингенту Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі розміщувались переважно по довжині «зеленої лінії» як взаємозв'язок сил, що у разі будь-якого протистояння між ворогуючими сторонами зменшить напругу і запобіжить подальшій ескалації конфлікту найбільш ефективним можливим способом. Консолідація ситуації з безпекою, яка була досягнута на початку 1965 року, зробила можливим поступове зменшення чисельності Контингенту Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі. Із загальної кількості 6 275 у грудні 1964 р. Сили поступово зменшилися наполовину до весни 1974 р. Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі відіграв дуже важливу роль у подіях влітку 1974 р., спрямованих на запобігання подальшим збройним конфліктам. Через страждання, спричинені воєнними діями, Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі взяли на себе все більшу кількість гуманітарних завдань, щоб допомогти постраждалому населенню обох громад.

Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі зберігає статус-кво донині. Рада Безпеки регулярно подовжує мандат Контингенту Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі кожні шість місяців. Буферна зона ООН на Кіпрі між двома ворогуючими сторонами проходить приблизно 180 км вздовж острова, а ширина зони коливається від 20 м у деяких точках до приблизно 7 км, що охоплює близько 3% острова. Миротворці можуть використовувати зброю лише для самооборони. Діє Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі за згодою та за вказівками турків-кіпріотів та греків-кіпріотів, а також мають повну свободу пересування.

У 1980-х та 1990-х роках, через погіршення фінансового становища збройних сил та відсутність прогресу у напрямку стійкого політичного вирішення кіпрської проблеми, ряд урядів, що надали військові частини, вирішили вивести свої контингенти. У березні 1996 року загальна чисельність Контингенту Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі становила близько 1200 чоловік. Після прийняття Резолюції Ради Безпеки ООН 1568

(2004) військові Контингенту Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі скоротили свою присутність до 860 військовослужбовців і зробили акцент на зв'язках та посередництві, а не на взаємодії сил. Рада Безпеки ООН прийняла Резолюцію 1847 (2008) від 12 грудня 2008 року про продовження мандату Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі до 15 червня 2009 року. Цей контингент діє на Кіпрі і в наші дні, що може лише говорити про всю складність Кіпрської кризи.

2.6. Кіпрське питання у міжнародно-правовому вимірі

Наслідком іредентистських прагнень греків-кіпріотів, починаючи з 19 століття, було прагнення турків-кіпріотів відокремитися, і обидві громади закликали своє право на самовизначення [59]. Згідно з розумінням греків-кіпріотів, самовизначення має бути досягнуте шляхом референдуму, який покаже, чого хоче більшість населення. Греки інтерпретували об'єднання з Грецією як наслідок права на самовизначення, за допомогою якого народ міг вибрати між незалежністю та «приєднанням до іншої держави». Тим не менше, турки-кіпріоти вважають, що вони мають окреме право на самовизначення, засноване на тому, що вони становлять окрему етнічну групу, що характеризується спільною традицією, мовою, релігією та політичними прагненнями. Хоча турків-кіпріотів набагато менше, ніж кіпріотів-греків, турки-кіпріоти вважають себе народом, а не меншиною, і як такі вони мають право на самовизначення.

Що стосується вторгнення Туреччини на Кіпр в 1974 році, турецька сторона буде обґрунтовувати свої дії на Кіпрі тим, що вони «не розпочали кіпрський конфлікт», і що всі турки-кіпріоти «були позбавлені своїх прав з 1964 року», що вони «Зазнали дискримінації, страждали від етнічних чисток з боку греків-кіпріотів у 1963-74 рр.» і «трималися в ізоляції» [19]. З іншого боку, греки-кіпріоти сказали б, що Туреччина несе відповідальність за агресію, вторгнення, окупацію та масове порушення прав людини на Кіпрі. На їх думку,

кіпрська проблема передбачає «незаконне вторгнення та окупацію невеликої країни набагато більшим та набагато сильнішим у військовому відношенні сусідом», систематичне знищення культурної спадщини та етнічні чистки в масових масштабах із примусовим переміщенням усіх греків-кіпріотів району під турецькою окупацією [23]. В ім'я нібито стратегічної цінності на користь Туреччини застосовувався подвійний стандарт, як і в Росії. Тому що відбувалися вивезення радянських військ з Афганістану, кубинські війська з Анголи, в'єтнамські війська з Камбоджі та іракські солдати з Кувейту, але турецькі солдати не виведені з Кіпру.

Організація Об'єднаних Націй дала відповідь у справі Кіпру відповідно до місії ООН «підтримувати міжнародний мир і безпеку» (пункт 1 статті 1 Статуту ООН), і, безумовно, у випадку Кіпру було порушення миру. Застосування сили однією державою (Туреччина) проти іншої держави (Кіпр) явно заборонено міжнародним правом. Відповідно до пунктів 3 і 4 статті 3 Хартії всі держави вирішують свої міжнародні суперечки мирними засобами. Усі держави «повинні утримуватися у своїх міжнародних відносинах від погроз застосування сили чи застосування сили проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави». Туреччина не вирішила спір мирним шляхом, і всупереч положенням міжнародного права застосувала силу. Відповідно до статті 51 Статуту ООН кожна держава-член має невід'ємне право на індивідуальну або колективну самооборону в разі збройного нападу на члена Організації Об'єднаних Націй, поки Рада Безпеки не прийме «заходів, необхідних для підтримання міжнародного миру та безпеки». Хоча Туреччина намагалася виправдати своє вторгнення на Кіпр, посилаючись на положення, передбачене статтею 51 Статуту ООН, цей аргумент не міг бути прийнятий. А саме, на саму Туреччину ніхто не напав і не погрожував. Закликаючи захистити права меншин (турецька меншина на Кіпрі), Туреччина зловживала нормами міжнародного права та розпочала агресію проти сусідньої держави.

Туреччина заявила, що мала право вторгнення та втручання на Кіпр згідно зі статтею 4 Гарантійного договору [52]: «У разі порушення положень цього Договору Греція, Туреччина та Великобританія зобов'язуються проводити спільні консультації щодо представництва або заходів, необхідних для забезпечення дотримання цих положень. Оскільки спільні або узгоджені дії можуть виявитись неможливими, кожна з трьох держав, що є гарантами, залишає за собою право вживати заходів з єдиною метою відновлення стану відносин, створеного цим Договором». Після вторгнення Туреччини в 1974 році було розрізнено різні юридичні тлумачення цього пункту Договору. Як правило, усі положення будь-якого договору, які могли б суперечити Статуту Організації Об'єднаних Націй, втратили чинність, включаючи положення Лондонсько-Цюрихських угод. Пригадаймо, що Турецьке розуміння статті 4 не відповідають нормам міжнародного права, про заборону насильного втручання, закріплені в статті 2 (4) Статуту ООН [13]. Та і Лондонсько-Цюрихські угоди не дозволяли Туреччині вторгтися на Кіпр. У цій спірній статті 4 ніде не вказано, на одностороннє право на застосування сили без попереднього дозволу Ради Безпеки ООН. У статті жоден пункт не передбачає використання «військової сили», коли вона стосується «дії», а також ніде не згадує слово «сила» в Договорі. Стаття 51 Статуту ООН надає право на застосування сили лише в частині самооборони. Але Туреччина не зазнала ані нападу, ані загрози нападу, це означає, що Туреччина суворо порушила міжнародне право.

Внаслідок конфлікту між греками та турками кіпрсько-грецька культурна спадщина та релігійні місця були значно пошкоджені або повністю зруйновані в північній частині острова. Одним з найтрагічніших наслідків вторгнення Туреччини на Кіпр є невідома доля зниклих: уряд Кіпру встановив 1614 зниклих грецьких кіпріотів та п'ять зниклих американських громадян греко-кіпрського походження. Організація Об'єднаних Націй ухвалила кілька резолюцій з питання зниклих безвісти та створила Комітет з питань зниклих безвісти, який повинен був розслідувати ситуацію на полі, але Туреччина не

виконала ці резолюції [58]. Женевська конвенція про захист цивільних осіб під час війни 1949 р. у статті 49 забороняє колонізацію державою яка вторглася. В останньому пункті статті 49 зазначено: «Окупаційна держава не повинна депортувати або переводити частину власного цивільного населення на територію, яку вона займає».

Незважаючи на відсутність консенсусу щодо точних цифр, за підрахунками до 2003 року на Північному Кіпрі було 115 000 турецьких поселенців, а до 2009 року ця кількість, безсумнівно, зросла на кілька тисяч. Ці турецькі поселенці, незаконно завезені Туреччиною на окуповані території, є серйозним каменем спотикання для вирішення майбутнього кіпрської проблеми. Масове поселення турецьких поселенців є проблемою не лише для греків-кіпріотів, а й для корінних турків-кіпріотів, ворожість яких, до домінуючої влади новоприбулих з материкової частини Туреччини, з якими вони не мають жодних контактів, крім релігії, зростає. Турки-кіпріоти та турки з Туреччини суттєво різняться між собою за культурою та традиціями, і щодо досить невеликої кількості турків-кіпріотів порівняно з континентальними турками існує реальна небезпека винищення, спрямованої на їхню специфічну культурну спадщину. Наприклад, один з лідерів опозиційної турецько-кіпрської партії Озгур попереджав у 1983 р., що якщо поселення турків з континентальної частини Туреччини триватиме такими ж темпами, турки-кіпріоти стануть меншиною на півночі Кіпру [45]. Парламентська асамблея Ради Європи висловила занепокоєння з приводу постійного відтоку корінного турецько-кіпрського населення з північної частини острова. Їх кількість зменшилася зі 118 тисяч у 1974 році до приблизно 60 тисяч у 2001 році. Як наслідок, тривожною є інформація про те, що поселенці перевищують чисельність корінного кіпрського турецького населення в північній частині. Залишається відкритим питання про те, що станеться з новими поселенцями в північній частині Кіпру у разі можливого майбутнього возз'єднання острова. Багато з цих поселенців створили свої сім'ї та мають дітей, народжених та вихованих на Кіпрі. Існують сумніви щодо того, чи погодились би вони

повернутися до Туреччини через роки чи десятиліття життя в північній частині Кіпру.

Комунікація між турецькою та грецькою частиною Кіпру була неможливою до 2003 року. З 2003 року можна перетинати кордон у визначених пунктах щодня. Деякі пункти прикордонного контролю дозволяють лише пішоходам, тоді як інші дозволяють також транспортні засоби. Тим не менше, свобода пересування та поселення систематично і серйозно порушується.

Турецька Республіка Північного Кіпру була створена з порушенням міжнародного права, вторгненням Туреччини на Кіпр, і вона не є незалежною. Це було вторгнення, іноземне втручання у внутрішні сфери однієї держави та окупація третини території. Відповідно до норм міжнародного права, Організація Об'єднаних Націй не допускає ні об'єднання греків-кіпріотів з Грецією, ні формування турецько-кіпрської держави. Донині міжнародне співтовариство не визнає цю «державу». Це визнає лише Туреччина, яка зробила це на наступний день після проголошення незалежності [40]. Оскільки ця територія значною мірою залежить від Туреччини, її не можна вважати сучасною та незалежною державою, але вона фактично залишається суб'єктом міжнародно визнаної Республіки Кіпр. Організація Об'єднаних Націй не змогла у своїх довгострокових зусиллях передбачити виведення всіх іноземних військових військ з Кіпру з метою збереження суверенітету та незалежності центральної кіпрської влади. За винятком Туреччини, міжнародне співтовариство та ООН погоджуються з тим, що центральна кіпрська влада в грецькій частині є єдиною законною владою на Кіпрі.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ КІПРСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ В КОНТЕКСТІ КІПРСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ВІДНОСИН

3.1. Найважливіші питання для вирішення кризи на Кіпрі

Першою проблемою на Кіпрі є питання безпеки. Питання особистої безпеки та, загалом, забезпечення умов стабільності та миру є найбільш критичним питанням, яке займає свідомість як греків-кіпріотів, так і турків кіпріотів. Їх стурбованість зрозуміла і виправдана.

Фактом є те, що по обидві сторони є недалекі люди, їх чисельність невеличка, але здатні спричинити інциденти, які можуть призвести до ситуацій, що виходять з під контроль. До цих екстремістських груп входять люди з психічними розладами, люди, що діють під впливом галюциногенних речовин, які активно шукають легких шляхів розрізнення. Управління та контроль цих проблемних груп передбачає методичне планування, але воно також вимагає активної участі відповідальних членів суспільства, які можуть протидіяти такій поведінці.

Кіпр має у своєму розпорядженні необхідні інструменти для ефективної боротьби із такими потенційними ризиками як попереджувально, так і репресивно, за умови, що ці інструменти надаються своєчасно та використовуються з розумом. Справді, реальною зброєю, якою сьогодні володіє Кіпр, є членство в Європейському Союзі, який може підтримувати та забезпечувати бажану безпеку різними способами. Ця «зброя» повинна використовуватися в максимальній мірі, щоб забезпечити захист Кіпру та всіх кіпріотів від усіх зовнішніх та внутрішніх загроз. Можна було б інтегрувати Контингент Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі в щось схоже на національну поліцію Кіпру, яка б слідкувала за порядком на острові, я впевнений, що конфліктних ситуацій на острові поменшало б.

Також не менш важливою є проблема політичної рівності.

Багато дискусій проводиться з питанням «політичної рівності», але насправді це питання було врегульовано (за згодою кіпрсько-грецької сторони) у 1990-91 рр., і з тих пір воно підтверджується у всіх резолюціях Ради Безпеки (яку кіпрсько-грецька сторона підтримала і прийняла). Зокрема, у параграфі 11 Додатка I Доповіді Генерального секретаря від 8 березня 1990 р. (5/21183) робиться таке посилення: «Хоча політична рівність не означає рівноправну чисельну участь у всіх федеральних урядових структурах та адміністрації, вона має відображатися, зокрема, різними способами: у вимозі про затвердження або внесення змін до федеральної конституції держави Кіпр за згодою обох громад; в ефективній участі обох громад у всіх органах та рішеннях федерального уряду; в якості гарантій, що гарантують, що федеральний уряд не буде уповноважений приймати будь-які заходи проти інтересів однієї громади; і у рівності та однакових повноваженнях та функціях двох федеративних держав ». Як сказав колишній учасник переговорів Маркідес А, «подобається нам це чи ні, але ефективна участь обох громад у федеральній державі протягом багатьох років була залита конкретними положеннями у відповідних резолюціях Ради Безпеки».

На рівні Ради міністрів існуюча «угода» базується на необхідності забезпечити принаймні один «позитивний голос» із 4 «турко-кіпрських голосів». Звідси випливає, що рішення повинно бути підтримане 5 кіпріотами-греками та 1 кіпріотом-турком, або 2-ма кіпріотами-греками та 4-ма кіпріотами-турками, або їх комбінацією десь посередині.

Наступною важливою проблемою є обрання президента.

«Чергування президентів» є продовженням питання «політичної рівності». Проблема тут випливає з дисфункції, яку можуть спричинити зміни президентів, які, можливо, мають діаметрально протилежні політичні погляди на такі важливі питання, як економіка.

Одним із способів протистояння цій проблемі є створення спільної передвиборчої програми (маніфесту) та, як наслідок, загальної або «пов'язаної» виборчої платформи. Однак такий підхід буде неприйнятним для турко-кіпрської громади, оскільки він може призвести до обрання турко-кіпрських кандидатів-маріонеток, які перебуватимуть під контролем більш численної громади кіпрських греків або взагалі під контролем Туреччини.

Прагнучи вирішити цю проблему, Христофіас Д та Талат М. А. висунули ідею обрати президента та віце-президента на основі «перехресного голосування», тобто таким чином, щоб Виборна влада кожної громади буде врахована при визначенні результатів виборчого процесу.

На підставі цієї пропозиції всі громадяни Кіпру, які мають право голосу, обрали б грека-кіпріота та президента турка-кіпріота на термін 4 та 2 роки відповідно. Однак, хоча греко-кіпрських президентів обиратимуть усі органи виборців (грецькі та турецькі кіпріоти), президента кіпру-турок обиратимуть турки-кіпріоти та греки-кіпріоти після корегування вибірної влади греків-кіпріотів таким чином, щоб він був рівним туркам-кіпріотам.

Цю домовленість можна було б краще зрозуміти на прикладі: припустимо, що виборна влада кіпріотів-греків та турецьких держав становить відповідно 80% та 20% від усієї кількості виборців. Грек-кіпріот, який буде обраний, буде кандидатом, який отримає найбільшу кількість голосів по всій країні. Президент турок-кіпріот стане кандидатом, який отримає найбільшу кількість голосів, додавши турко-кіпрських голосів до 20% голосів греко-кіпрських, які вдалося зібрати конкретному кандидату.

За цієї домовленості зберігається ризик обрання двох президентів із суттєво різними політичними поглядами. Цей ризик може пом'якшити кожен кандидат, заздалегідь назвавши свого колегу з іншого співтовариства, з яким є хороші перспективи продуктивної співпраці, через спільність поглядів на політику, якої слід дотримуватися, ймовірно, як результат стояти на одній загальноєвропейській політичній платформі. Ці уподобання окремих кандидатів, хоч і не є обов'язковими для виборців, опосередковано, але чітко

перекладуть відповідальність за ризик виникнення проблем співпраці на самих виборців, коли вони реалізують своє право голосу.

З цієї проблеми плавно витікає наступна проблема – незалежність.

Економічна та політична незалежність турків-кіпріотів від Туреччини є основною передумовою виживання та безперебійного функціонування федерального Кіпру. Це є очевидно, що економічна та політична залежність турків-кіпріотів від Туреччини та спокуса Туреччини нав'язати свій вибір на Кіпрі призведе до суперечок та конфліктів за рахунок Кіпру, а також за рахунок Європейського Союзу.

Економічне та політичне відлучення Кіпру від Туреччини не спричиняє протистояння. Далеко не це. Добросовісно з обох сторін велика Туреччина та малий Кіпр могли б розвинути між собою зразкову форму співпраці у регіоні Східного Середземномор'я, скориставшись культурними та освітніми зв'язками, які вже існують між двома країнами.

Необхідною умовою досягнення економічної та політичної незалежності турецьких кіпріотів від Туреччини є підвищення соціального та економічного статусу всіх складових елементів кіпрського суспільства до одного рівня. І Федеральний уряд, і Європейський Союз повинні визначити цю мету серед своїх основних цілей.

Наступна причина, власне чому до Кіпра йде такий високий інтерес, це підводне багатство Кіпру.

Зазначалося, що комерційна експлуатація підводного багатства Кіпру може виявитися благом або прокляттям. На жаль, ініціативи уряду Кіпру, як правило, перетворюють це багатство на прокляття з двох основних причин: По-перше, Кіпр намагався позбавити Туреччину будь-якої ролі в управлінні природним газом у Східному Середземномор'ї та представити Туреччину з допущеним фактом шляхом інтерпретації чинного міжнародного морського права таким чином, що підлягає оскарженню, і, по-друге, відмовою від будь-якої участі турків-кіпріотів у процесі прийняття рішень щодо економічної експлуатації вигідної економічної зони Кіпру.

Ця зарозуміла поведінка уряду Кіпру була неминучою щодо підводного багатства і викликала негативну реакцію з боку Туреччини та негативно впливала на перспективи вирішення кіпрської проблеми. Систематичне завищення (з боку уряду Кіпру) компетенції дипломатичних служб Кіпру та заниження кваліфікації дипломатичних служб Туреччини призвели до застою процесу возз'єднання Кіпру, незважаючи на зусилля, та жертви, які відбувалися протягом півстоліття.

Єдиним яскравим винятком з цього згубного курсу було приєднання Кіпру до Європейського Союзу, яке було досягнуто насамперед завдяки зусиллям грецького уряду. На жаль, це досягнення призвело до того, що Генер Ферхойген, тодішній уповноважений з питань розширення, заявив в Європарламенті, що його «обдурили» греки-кіпріоти через відхилення плану Аннана (затвердження якого було неофіційно прийнято як попередня умова за вступ Кіпру до Європейського Союзу).

Проблема комерційної експлуатації підводних енергетичних родовищ Кіпру може і повинна бути вирішена - паралельно з вирішенням кіпрської проблеми - шляхом передачі питання розмежування кіпрської та економічних зон Туреччини до Міжнародної Суд (МС) та безпосередня участь турецьких кіпріотів в управлінні цим багатством. Технічні труднощі, які часто виникають як перешкода для досягнення прогресу в цій галузі, можна легко подолати за допомогою трохи доброї волі з боку тих, хто бере участь у цій суперечці.

При всьому розумному управлінні державою виникає наступна проблема, яка полягає в ризику виникнення тупикових ситуацій.

Багато греків-кіпріотів лякає те, що сталося в 1963 році, коли відмова членів парламенту турків-кіпріотів прийняти Державний бюджет призвела до видимого ризику несправності всієї держави. Турки-кіпріоти поспішають підкреслити, що їхня відмова затвердити державний бюджет була в контексті їхніх зусиль, щоб переконати греків-кіпріотів поважати конституційні положення щодо створення 5 окремих муніципалітетів для турків-кіпріотів на перехідний період не менше 4 роки.

Очевидно, ми не можемо виключити можливість виникнення тупикових ситуацій, але можна сподіватися, що поганий досвід тих днів і безвідповідальна поведінка тодішніх керівників Кіпру, які накопичили стільки болю і страждань як на греків-кіпріотів, так і на турків-кіпріотів, залишилися в минулому. Величезна різниця між теперішніми і переважаючими умовами шістдесятих років впливає з великої регуляторної ролі Європейського Союзу, від наглядової ролі ЄС у більшості видів діяльності (наприклад, Європейського центрального банку) до права апеляції перед Європейським Союзом.

Однозначно важливою проблемою є питання освіти на Кіпрі.

Виховання молоді на Кіпрі є особливо делікатним питанням для обох громад, оскільки, з одного боку, це основний інструмент, який забезпечить культурну згуртованість двох громад (дуже бажана мета), а з іншого боку, він може слугувати як засіб для виховання націоналістичного та релігійного духу нетерпимості та конфронтації (небажана мета).

Правильний баланс між суперечливими цілями важко, але неможливо досягти. Функціонування двох освітніх систем має бути в руках відповідних громад з необхідною гармонізацією, що досягається на федеральному рівні через координаційний орган, в якому працюють освічені науковці. Склад цього координаційного органу не повинен виключати участі освічених членів духовенства обох громад.

Слід розуміти, що поняття «освіта» не обмежується лише навчанням у школі, але воно охоплює постійну освіту протягом усього життя, і, зокрема, належний інструктаж та розвиток освіти всіх громадян Кіпру.

У галузі освіти Кіпр також повинен повною мірою використовувати великий досвід Європейського Союзу для пом'якшення конфліктів та загоєння ран, завданих двома світовими війнами. Дійсно, саме ці рани зробили примирення імперативним завданням, і, в свою чергу, вони призвели до створення Європейського Союзу.

Напевно найважча проблема для вирішення проблеми Кіпру – компенсація за воєнні витрати.

Компенсація зазнаних збитків є найскладнішим питанням кіпрської проблеми, оскільки вона торкається (або сприятливо, або несприятливо) економічних інтересів усіх кіпріотів. На жаль, з плином часу «користувачі» власності набули права, як це належить Європейському суду з прав людини. Очевидно, що цей аспект проблеми був неправильно оцінений прихильниками «довготривалої боротьби». Це проблема, яка, безперечно, зростатиме з плином часу. Проблема власності має багато аспектів, які неможливо проаналізувати в короткій примітці, як-от ця. Тим не менше, можна виділити такі підрозділи проблеми:

Нерухоме майно:

- Власність, яку залишили та залишається вільною.
- Власність, яку покинули, але вона була зайнята та використовується третіми сторонами.
- Власність, яка була залишена первісними власниками, але була зайнята та освоєна третіми сторонами (наприклад, земля, на якій споруджено будівлі або відремонтовано та суттєво вдосконалено вже існуючі будівлі).
- Державна власність, яка була виділена приватним користувачам.

За підрахунками, майно кіпрських греків на окупованих територіях загальною площею 2000 квадратних кілометрів, з яких 500 квадратних кілометрів, як очікується, будуть повернуті під адміністрацію греків-кіпріотів. Власність турків-кіпріотів на незаселених територіях становить 500 квадратних кілометрів. Виходячи з цієї дуже грубої оцінки, нерухоме майно на окупованих територіях, загальною площею 1000 квадратних кілометрів, повинно бути повернуто їх законним власникам (якщо це є їх бажанням), або вони повинні отримати компенсацію.

Рухоме майно: втрачене рухоме майно (наприклад, машини та обладнання, товари, сировина, транспортні засоби, меблі та фурнітура, цінні речі, грошові кошти тощо) породжують додаткову проблему необхідності

доводити право власності та їх вартість на стадії, коли вони стали недоступними.

Вирішення проблеми власності абсолютно справедливим та рівноправним шляхом. Однак те, що кіпріоти несли тягар війни та окупації вкрай несправедливо та нечесно, - це факт, який ніхто не може заперечити. Виправлення цієї несправедливості має бути частиною вирішення кіпрської проблеми. Однак, незалежно від вирішення проблеми, нелогічно продовжувати цю несправедливість безкінечно під приводом того, що практично неможливо досягти цілком справедливого домовленості для всіх. У той же час ті, хто зазнав значних збитків, повинні проявити розуміння та готовність піти на компроміс та прийняти домовленості, які б врегулювали цю величезну проблему, що очікує на розгляд, навіть якщо те, що їм пропонується, не охоплює повного обсягу зазваної збитки. З цією метою Православна Церква Кіпру та Фонд управління мусульманським релігійним майном повинні допомогти у вирішенні проблеми, виділивши для цього значну частину власності, якою вони володіють.

Забезпечення безпечного переходу: як справедливо зазначив Касулідес Й., багаторічний міністр закордонних справ, вирішальним питанням є забезпечення безпечного переходу до трансформованої федеральної структури Кіпру на основі угоди, яка передбачає бути досягнутою. Історія Кіпру на першому етапі життя Республіки породила багато невпевненості. Турецькі кіпріоти пережили неприємний досвід, коли бачили, як їх виганяли з урядових органів, передбачених конституцією Цюріха. Греки-кіпріоти пережили досвід зловживання правом вето, наданого туркам-кіпріотам, що спричинило стан паралічу, як наслідок відмови у затвердженні державного бюджету, що погрожувало призвести до ситуації, яка мала б негативний вплив щоденне життя громадян (пенсії, зарплати, лікарні, школи).

На останніх переговорах у Кран-Монтані було висвітлено значну підставу щодо цього питання, і Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй представив документ, який, по суті, був «Угодою про імплементацію».

Коли буде правильний час для публічного оприлюднення цієї запропонованої угоди, важко сказати. Однак оприлюднення такого документа, без сумніву, допоможе створити необхідне позитивне ставлення до всієї угоди, а, отже, посилить перспективи затвердження такої угоди обома громадами. Забезпечення безпечного застосування Цюріхсько-Лондонських домовленостей та Плану Аннана, безсумнівно, було недостатнім, і цей недолік, справді, був однією з основних причин, що призвели до негативного розвитку подій, що відбулися.

3.2. Шляхи вирішення Кіпрського конфлікту

Конфлікт на Кіпрі вважається нерозв'язним, що означає, що його вирішення складніше, ніж інше. Встановлення миру на Острові може бути досягнуте шляхом застосування підходу до трансформації конфліктів. За цим методом усі верстви суспільства беруть участь у процесі побудови миру. Завдяки індивідуальній участі, примирення буде здійснено таким чином, що всі громадяни на острові будуть прямими учасниками процесу. Роблячи це, трансформація конфліктів дає вигоду для просування громадянського суспільства, яке пов'язує людей з обох етнічних груп. У цьому випадку прихильність переходить від етнічної приналежності до громадянства на основі індивідуальних прав та інтересів. Трансформація конфліктів підходить для випадку Кіпру, де присутні дві етнічні групи, які формують прихильність одної до іншої.

До цього часу миротворці на Острові прагнули знайти рішення цієї кризи на основі підходу до врегулювання конфлікту. Таке рішення сприяло етнічному націоналізму та прихильності до групи, тому міжнародне посередництво, примусове чи непримусове, не змогло знайти спільний інтерес між цими двома етнічними групами. Примусове миробудування - це модель, яка практикується Росією, яка ніколи не давала стійкого миру, наприклад, посередництво Росії в Україні, Чечні, Лівії та Сирії [12].

Існує можливість непримусового втручання у врегулювання конфліктів, як, наприклад, ідеї Зартмана В, які дозволяють сторонам конфлікту вийти з взаємного тупику. Цей метод в кінці дня створює час для переговорів, коли обидві сторони досягають рівня збитку з точки зору корисності війни. Момент піку використовується як стратегія, щоб переконати та змусити конфлікуючі сторони дійти до переговорів і укласти стійку угоду, що призведе до побудови миру [31].

Вирішення конфлікту за допомогою міжнародного та зовнішнього посередництва призводить до тимчасового рішення, яке може виникнути після зміни міжнародної системи і зміни їх інтересів. Таким чином, конфлікт може бути стійким лише у випадку внутрішніх рішень, заснованих на індивідуальних правах та знаходженні спільних інтересів серед населення, незалежно від релігії, мови та культури.

Сприяння спільним інтересам конфлікуючих сторін може призвести до стійкого миробудування. Для досягнення цієї мети посилення таких принципів демократії, як права людини, свобода та підтримка суспільства, що і пов'язує людей на основі громадянства, ніж вірність етнічним групам. Через принципи демократії споконвічний націоналізм замінюється громадянським. Ця стратегія була використана в Канаді, що призвело до позитивних наслідків з точки зору співіснування між Квебеком та рештою популяцій. Народ Квебеку зацікавлений більше в англійському народіві та культурі, а не в французькому [18].

«Є чотири основні фактори, які мають тенденцію створювати внутрішній конфлікт: дискримінаційні політичні інститути; ексклюзивні національні ідеології; міжгрупова політика; та елітна політика». (Майкл Е. Браун, 1997). Ці фактори стосуються конфлікту на острові через тривалість конфлікту, загальнонаціональна ідентичність з кожним роком слабшає. І є чотири основні варіанти для врегулювання етнічних суперечок, які можуть бути використані для пом'якшення ворожості між кіпріотами-турецькими та кіпріотськими греками. Перший варіант концентрується на примусовому

втручанні для створення балансу сил (Fen Osler Hampson 1997), другий варіант концентрується на непримусовому втручанні через зміцнення довіри або підходящий момент та розподіл влади (Fen Osler Hampson 1997), а третій варіант говорить про те, що справедливий політичний порядок важливий і підтримує громадянське суспільство (Fen Osler Hampston, 1997), а четвертий варіант включає використання семінарів з вирішення конфліктів, які спрямовані на зменшення стереотипів на рівні громадян (Jhon Burton, 1972) [7].

Створення національної ідентичності на Кіпрі має першорядне значення для пом'якшення воєнних дій між цими двома етнічними групами, оскільки жителі Кіпру повинні просувати свою прихильність кіпріотів замість зовнішньої прихильності до Греції греками-кіпріотами та прихильності турків-кіпріотів до Туреччини. Знайти спільність між цими двома етнічними групами на Кіпрі так, щоб обидві етнічні групи почувались захищеними одне до одного - шлях до вирішення. Геополітично потужний Кіпр не відповідає інтересам зовнішніх зацікавлених сторін, таких як Туреччина та Греція, тому вони завжди прагнуть утримати республіку Кіпр розділеною та слабкою. Таким чином вони змогли б втрутитися і скористатись його геополітичним значенням у регіоні, який грає важливу роль, розмістившись між трьома континентами. Створення відчуття ідентичності кіпрського народу сприяє встановленню громадянського націоналізму, який відкриває шлях до співіснування та співпраці для досягнення спільної мети. Демократичні принципи, що забезпечують громадянство, рівні економічні та соціальні права та вільна політична участь, є елементами, яких можна досягти за громадянського націоналізму, таким чином, матеріалізуючи кіпрський націоналізм, що базується на обов'язку та правах, а не на етнічних приналежностях [48].

Завдяки заходам громадянського суспільства та зміцненню довіри відносини між громадами можуть дати позитивні результати. Як каже Мікелл К., «Місцеве миробудування та національний мир». У певний спосіб канали

комунікації можна просувати шляхом масового спілкування. Побудова декількох організацій призвело б до побудови більшої довіри серед простих людей таким чином, щоб взаємні інтереси сприяли заснуванню миру. Через громадянське суспільство, сприяючи взаємозв'язку між місцевим та національним рівнями, що в кінцевому підсумку досягається миробудуванням.

Посилюючи роль громадянського суспільства, заснованого на дипломатії другого напрямку, дві громади можуть відкрити безліч каналів комунікації, що в кінці дня страх незахищеності розсіюється для тих, хто проголосував проти на референдумі в 2004 році. Різні походження з точки зору мови та релігії, і вони обидва мають зв'язок з різними батьківщинами, вони шукають безпеки у своїх відповідних державах. Але у випадку побудови внутрішньої безпеки за допомогою низько політичної стратегії та спілкування на мікрорівні, цей страх покривається, оскільки Річмонд О. каже: «недержавні організації виконують життєво важливу роль, яку держави та їх агенції не можуть взяти на себе».

Ще однією альтернативою сприянню миру та пошуку врегулювання кіпрського конфлікту є економічні фактори шляхом розвідки газу у східному Середземномор'ї, що дає переваги для економічного процвітання народу Кіпру. У 2014 році величезне відкриття газу в регіоні дало перспективу возз'єднання Кіпру та припинення тривалого конфлікту. Оскільки в кіпрському конфлікті брали участь багато суб'єктів, його вирішення повинно здійснюватися на міжнародному рівні таким чином, щоб усі учасники відчували безпеку один до одного.

Після вступу Кіпру до Європейського Союзу було більше можливостей знайти взаємне рішення, яке дає спільні інтереси обом громадам Кіпру. Народ Кіпру спокійно прожив історію, конфлікт розгорівся у 1950 році під час війни за незалежність проти Сполученого Королівства, отже, застосування методів Фішера Р. може призвести до позитивних наслідків. Існує декілька методів, що лежать в основі процесу переговорів щодо вирішення конфліктів. Ці методи:

«1) Не торгуйтеся щодо позиції 2) відокремлюйте людей, що займаються проблемою 3) зосередьтеся на інтересах, а не на позиціях 4) створіть варіанти взаємних вигод 5) наполягайте на об'єктивних критеріях». Кіпру, спільних вигод можна досягти шляхом розвідки газу та перерозподілити дохід від ресурсів рівномірно серед населення Кіпру.

Спираючись на згадані пункти, грецький та турецький Кіпр можуть знайти спільність та взаємні інтереси, що веде до співіснування та співпраці, замість того, щоб конфліктувати між собою та відчувати невпевненість.

ВИСНОВКИ

Протягом століть Кіпр був островом, на якому мешкали різні народи, особливо греки-кіпріоти та турки-кіпріоти. Обидві нації не люблять одна одну через історію насильства і різні релігійні напрями. Греки-кіпріоти - християни, тоді як турки-кіпріоти - переважно мусульмани. Цим островом керували різні імперії, королівства та республіки. На острові переважала Латинська імперія, поки туди не прийшла Османська імперія. Пізніше, за домовленістю, Османська імперія передала адміністрацію острова Великобританії. Тим не менше, повстання та революції проти турецьких османів та Великобританії проводились кіпріотами-греками. Ці повстання призвели до хаосу на острові між греками, турками та англійською адміністрацією

Для вирішення цього питання було підписано багато домовленостей та угод, але вони були більш тимчасовими, ніж постійними. Найважливішими угодами та договорами є Лозанський договір, Цюріхський та Лондонський договори між Туреччиною, Грецією та Великобританією, що призвели до створення Республіки Кіпр. У Лозанському договорі Туреччина та Греція визнали британський суверенітет на острові. У 1959 році Гаранти (Великобританія, Туреччина та Греція) підписали Лондонську угоду, згідно з якою Гаранти погодились захищати суверенітет і незалежність Республіки Кіпр. З самого початку 50-х років греки-кіпріоти намагалися приєднати острів до Греції шляхом створення незаконних організацій, таких як ЕОКА, навіть незважаючи на те, що президентом був грек-кіпріот. Хаос і насильство почали розгоратися в 1964 році, коли президент Макаріос запропонував 13 провінцій. З цього часу ООН вжила заходів щодо зменшення насильства.

Також роковим моментом конфлікту на острові стало введення турецьких військ коли греки-кіпріоти почали збройний конфлікт проти турків кіпріотів, на що відразу і поступила реакція з боку Туреччини. Як це прийнято говорити в Туреччині, це було не вторгнення на Кіпр, а «операція з

підтриманню миру на Кіпрі». Курйозним є те, що Туреччина була гарантом безпеки Кіпру, і на сам острів ніхто не нападав.

Після створення Європейського Союзу більшість європейських країн, як правило, були членами цього союзу. Турецька Республіка мала та має цю тенденцію завдяки економічним та політичним перевагам цієї недержавної організації. З іншого боку, Союз завжди намагався затримати і відмовити Туреччині через різні перешкоди. Перед тим, як з'явилося кіпрське питання в переговорах ЄС заявляв, що Туреччина не є розвиненою країною; тому Союз вирішив, що Туреччині ще не час бути членом ЄС.

Справді, членство Туреччини має багато переваг як для самої Туреччини, так і для країн ЄС. Оскільки Туреччина є великою країною за чисельністю населення та землею. Населення Туреччини становить близько 77 мільйонів чоловік, це чисельне населення може вплинути на розвиток економіки ЄС, оскільки Туреччина має молоде населення, і це населення досить працьовите, що не скажеш про європейців. Більше того, Туреччина - це країна, яка має дуже велику та родючу землю, яка прирівнюється до землі останніх десяти прийнятих країн ЄС. Між тим питання Кіпру негативно вплинуло на переговори між Туреччиною та ЄС.

Організація Об'єднаних Націй як потужна міжнародна організація досягла успіху у виконанні своїх обов'язків щодо підтримки миру та впевненості між двома громадами. Тим не менше, ця організація не могла об'єднати дві частини острова ні резолюціями, прийнятими Радою Безпеки ООН, ні планом Генерального секретаря ООН (Аннан К.). Причин такого поділу багато. Одним з них є сміливість греків-кіпріотів відмовитись від будь-якої ідеї, яка веде до неуніфікації острова. Кіпр позначився на репутації Туреччини в ООН. Більше того, схоже, що деякі постійні члени Ради Безпеки, такі як США та Росія, вплинули на те, як ООН бачить свої місії в рішенні кіпрського питання.

Кіпрське питання іноді використовувалося інструментом деяких могутніх країн для отримання більшого пріоритету у Туреччині. Наприклад,

США та Росія намагалися отримати Туреччину в якості союзника, щоб мати більший вплив у регіоні. Хоча США є постійним союзником Туреччини, але іноді Сполучені Штати не хочуть чітко підтримувати Туреччину через існування іншого американського союзника, Греції, яка є членом НАТО.

На відміну від будь-якої іншої країни, Греція чітко і на очах міжнародного співтовариства ігнорувала деякі договори та угоди, що стосуються кіпрського питання. Кіпрське питання - не єдиний острів, який хвилював; Егейські острови також перебувають у контексті проблеми. Туреччина намагалася вирішити ці питання в контексті Лозаннського договору. Туреччина знала, що ці острови мають історичні та географічні зв'язки з Грецією. З іншого боку, Греція намагалася вирішити це питання шляхом референдумів та історичних документів у міжнародних організаціях. Протягом десятиліть відсутність переговорів та порушення домовленостей з боку обох країн збільшується. Кіпрська суперечка також посилила напруженість від політичних аргументів до, іноді, військових операцій, і вони могли перерости у війни у 1974, 1989 та 1997-8 роках.

На мою думку проблема Кіпру буде існувати ще досить тривалий час, через те, що ніхто з зацікавлених сторін не хоче його віддавати, так як Кіпр є стратегічно важливою територією на Середземномор'ї.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфліктологія. М.: ЮНІТІ, 2011. 482 с..
2. Двоє на острові: чому спроба об'єднання Кіпру знову провалилася? *Європейська правда* : веб-сайт. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/01/17/7060243/> (дата звернення 09.05.2021).
3. Манов Б.Г. Міжнародне право і сучасність : Журнал російського права. 2010. 56-57 с.
4. Alan W. Toward an Understanding of Europe: A Political Economic Précis of Continental Integration. Universal-Publishers. 2008. p. 418.
5. Arslan, Kaya and Güven, Halil: International Law in Cyprus Problem, Presented at the 38 International Congress of Asian and North African Studies, ICANAS 38, 10-15 September, 2007, Ankara, Turkey.
6. Ayla Gürel, Laura Le Cornu, «Can Gas Catalyse Peace in the Eastern Mediterranean?», The International Spectator, 2014. p. 11-33.
7. Benjamin M.: Reunification of Cyprus: The Possibility of Peace in the Wake of Past Failure, Cornell International Law Journal, Volume 34, Number 2, 2001, p. 455-481.
8. Boutros-Ghali B. An agenda for peace: Preventive diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping. 1992. UN. : URL: https://www.un.org/ruleoflaw/files/A_47_277.pdf.
9. Burchill, S. Liberalism (Ch. 3). Burchill et al., Theories of International Relations, (3rd ed., pp. 55-83) Macmillan Palgrave. 2005. URL: <http://lib.jnu.ac.in/sites/default/files/RefrenceFile/Theories-of-IR.pdf>.
10. Carr, E. H. Peaceful Change (Ch 13). The Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations. 1981.
11. Christopher Mitchel, «Beyond Resolution: what does Conflict Transformation Actually transform?», Peace and Conflict Studies, 5, 1, 2001, Vol.9, Nr 1. Accessed 13 Januar 2021. : website. URL: <https://nsuworks.nova.edu/cgi>.

12. David Lewis, «Russia as Peacebuilder? Russia's coercive mediation strategy,» George C. Marshall European Center for Security Studies, June 2020, Nr.061. Accessed January.
13. David, C. Does Peacebuilding build peace? Liberal (mis)steps in the peace process. Security Dialogue, 1999 : website. URL: <https://www.jstor.org/stable>.
14. Downs G., Rocke D. M., Barsoom, P. Is the good news about compliance good news about cooperation? International Organization, 1996, p. 379-406. URL: <https://www.jstor.org/stable/2704030>.
15. Doyle, M. Three pillars of the liberal peace. American Political Science Review, 2005 p. 463-466. URL: <https://www.jstor.org>.
16. Duffield, M. Introduction: The new development-security terrain. Global governance and the new wars: The merging of development and security 2nd ed., p. 1-21. London: Zed Books. 2001.
17. Gabriela, S. M. The role of International Organizations in the global economic governance – an assessment. Romanian Economic Business Review, 2013, p. 308-316. URL: <http://www.rebe.rau.ro/RePEc/rau/journal/WI13S/REBE-WI13S-A32.pdf>.
18. Henry Carey Oliver Richmond, «Mitigating Conflict: The Role of NGOs» 2003 Frank Cass Co. Ltd.
19. Hove, S. Understanding contemporary Peacebuilding theory and praxis. Academia. eu. : website. URL: https://www.academia.edu/7188823/Understanding_Contemporary_Peacebuilding_Theory_and_Praxis.
20. Hurst Hannum. Documents on autonomy and minority rights. Martinus Nijhoff Publishers. 1993, p. 584.
21. IBP, Inc. Turkey Recent Economic and Political Developments. 2015, Yearbook. Lulu.com.
22. Idris Bal. Turkish Foreign Policy in Post Cold War Era. 2004, Universal-Publishers.

23. In a speech in Nicosia on April 14, 1989 Ozker Ozgur accused the Denktash regime and the Ozal government in Turkey of cooperating in turning the north of Cyprus into a Turkish province.
24. Jacovides, Andreas J., Cyprus – The International Law Dimension, *The American University Journal of International Law and Policy*, Volume 10, Number 4, Summer 1995, p. 1221-1231.
25. Jervis, R. Realism, Neoliberalism, and Cooperation: Understanding the debate. *International Security*, 1999, p. 42-63. URL: <https://www.jstor.org/stable/2539347>.
26. John Wright. *The New York Times Almanac 2002*, p. 554.
27. Kant, I. Perpetual peace: A philosophical sketch. 1795 URL: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/kant/kant1.htm>.
28. Krasner, D. S. Global Communication and National Power: Life on the Pareto Frontier. *World Politics*, 1991, p. 336-366. URL: <https://www.jstor.org/stable/2010398?seq=1>.
29. Kratz S. Oliver. *Frontier emerging equity markets securities price behavior and valuation*. Springer Publication. 1999.
30. Kühne, W. *Winning the Peace. Concept and Lessons learned of post-conflict Peacebuilding*. International workshop, Berlin, July 4-6, 1996, p. 92. Ebenhausen: Stiftung Wissenschaft Und Politik.
31. Landon E. Hancock Christopher Mitchell, «Local Peacebuilding and Legitimacy: Interactions between National and Local Levels», 2018.
32. Laure Delcour. *Shaping the Post-Soviet Space: EU Policies and Approaches to Region-Building*. Ashgate Publishing, Ltd. 2013.
33. Lawrence, R. Z., International Organisations: The challenge of aligning mission, means and legitimacy. *The World Economy*, 2008, 1455-1470. : website. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com>.
34. Legal interpretation of the Treaty of Guarantee by the Turkish side is available in Necatigil, op. cit., p. 108-133.

35. Mac Ginty, R. Hybrid peace: The interaction between top-down and bottom-up peace. *Security Dialogue*, 2010 p. 391-412. : website. URL: <https://www.jstor.org>.
36. Meiser, W. Liberalism Ch. 2. In S. McGlinchey, R. Walters C. Scheinflug , *International Relations theory* (pp. 22-27). Bristol, England: E - International Relations Publishing. 2017 : website. URL: <https://www.e-ir.info/publication/international-relations-theory/>.
37. Michalis Stavrou Michael. *Resolving the Cyprus Conflict: Negotiating History*. 2012. Springer Publication.
38. Musgrave, op. cit., p. 227. Concerning the relationship between the two communities see *World Directory of Minorities, Minority Rights Group, Longman Group, St. James Press, Chicago, 1991, pp. 188-190*.
39. Oliver P. Richmond , «Ethno-nationalism, sovereignty and negotiating positions in the Cyprus conflict: obstacles to a settlement», 1999.
40. Olivier Roy. *Turkey today: a European country?*. 2005. Anthem Press. p. 173.
41. Ozkan E., Cetin H. C., *The Realist and Liberal positions on the role of International Organizations in maintaining world order; European Scientific Journal*, 2016. p. 85-96. : website. URL: <http://dx.doi.org/10.19044/esj.2016.v12n17p85>.
42. Pauline Green and Ray Collins. *Embracing Cyprus: the path to unity in the new Europe*. 2003.
43. Patrick R. Hugg. *Accession Aspirations Degenerate: A New Chapter for Turkey and the EU*. *Openscholarship* : website. URL: http://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1046&context=law_globalstudies
44. *Proposals of President Nikos Anastasiades on the settlement of the Cyprus problem*. *North Cyprus Inform* : website. URL: <https://www.northcyprusinform.com/osevernomkipre/news/novosti/Predlozh eniyaprezidentaNikosaAnastasiadisapouregulirovaniyukiprskoyproblemy/>

45. Cyprus leaders believe in 2016 solution to division. *EUobserver* : website.
URL: <https://euobserver.com/political/131950>
46. Cyprus-Turkey talks go nowhere in Geneva. *EUobserver*: website. URL:
<https://euobserver.com/world/151719>
47. Posner E. A., Sykes A. O. Voting rules in International Organizations.
Working Paper No. 458. University of Chicago: Chicago Unbound. 2014.
URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2383469.
48. Pugh, M. «The Political Economy of Peacebuilding: A Critical Theory
Perspective». *International Journal of Peace Studies* p. 23-42. 2005, URL:
<https://www.jstor.org/stable/41852928>.
49. Raymond Breton, «From ethnic to civic nationalism: English Canada and
Quebec, *Ethnic and Racial Studies*», p. 85-102.
50. Reuben Wong and Christopher Hill. *National and European Foreign Policy:
Towards Europeanization*. 2012.
51. Robert Freedman Owen. *The Middle East and the peace process: the impact
of the Oslo Accords*. University Press of Florida. 1998.
52. Roger Fisher William Ury, «Getting to yes: Negotiation an Agreement
without Giving in», 2011, penguin books, New York.
53. Spencer C. Tucker. *World War I: The Definitive Encyclopedia and Document
Collection*. 2014, Vol. 5. ABC-CLIO.
54. Taylor and Francis Group, Lucy Dean. *The Middle East and North Africa*.
2003.
55. *The Economist Newspaper*. *The Economist*. Cornell University. 2011.
56. The official UNFICYP website URL: <https://unficyc.unmissions.org/>, (Дата
звернення 23.05.2021).
57. The official United Nations website URL: <https://www.un.org/en/> , and the
official UNFICYP: website: <https://unficyc.unmissions.org/>, (Дата
звернення 24.05.2021).

58. The Times. Ghosts at the Teast. Cyprus, EU and Turkey, Selected Extracts from the World Press Edited by A. C. Gazioglu. CYREP - Cyprus Research and Publishing Centre. 1998.
59. Tschirgi, N. Bridging the chasm between domestic and international approaches to Peacebuilding: Conceptual and institutional tools. RCCS Annual Review, 2015. p. 1-45. URL: <http://journals.openedition.org/rccsar/605>.
60. Umit Cizre. Secular and Islamic politics in Turkey: the making of the Justice and Development Party. 2008.
61. Umut Uzer. Identity and Turkish Foreign Policy: The Kemalist Influence in Cyprus and the Caucasus. 2011.
62. William Zartman, «The timing of peace initiatives: Hurting stalemates and ripe moments», Global Review of Ethnopolitics 2001, p. 8-18, URL: [10.1080/14718800108405087https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/russia-peacebuilder-russias-coercive-mediation-strategy-0](https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/russia-peacebuilder-russias-coercive-mediation-strategy-0)
63. Wippman, David: International Law and Ethnic Conflict on Cyprus, Texas International Law Journal, Volume 31, Number 2, Spring 1996.